REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE ANALIZĂ STRATEGICĂ ȘI POLITICI DE SECURITATE

SECURITY NEXUS

NR. 1 (IANUARIE – MARTIE 2026)

PISA
Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare

Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA) este o organizație neguvernamentală care susține implicarea societății civile în supravegherea sectorului de securitate și creează punți de dialog între cetățeni, organizații non-guvernamentale și instituțiile publice din domeniu.

PISA contribuie la consolidarea rezilienței democratice a Republicii Moldova prin furnizarea de expertiză independentă și promovarea bunei guvernanțe în sectorul de securitate și apărare.

SECURITY NEXUS

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE ANALIZĂ STRATEGICĂ ȘI POLITICI DE SECURITATE

Această publicație a fost elaborată de Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), în temeiul Acordului de parteneriat încheiat între PISA și Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate (DCAF), privind acordarea suportului pentru Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare în cadrul proiectului DCAF „Consolidarea guvernării sectorului de securitate în Moldova", finanțat de Suedia.

NR. 1 (IANUARIE – MARTIE 2026)

PISA Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare

DCAF Geneva Centre for Security Sector Governance

Sweden Sverige

Cuprins

PERSPECTIVE REGIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ALE SECURITĂȚII

Soluția de securitate a Republicii Moldova
într-o lume turbulentă **(Iulian Chifu)** 3

Când regulile nu mai ţin: declinul multilateralismului
şi ce înseamnă aceasta pentru Republica Moldova
(Laurențiu Pleșca) 8

Conferința de la München 2026.
Reconfigurarea relațiilor transatlantice
într-o lume fragmentată **(Laurențiu Pleșca)** 10

Impactul războiului din Iran asupra
Republicii Moldova **(Laurențiu Pleșca)** 12

REFORMA SECTORULUI DE SECURITATE

Republica Moldova în noua ordine geopolitică:
reziliență democratică și riscuri de securitate
(Natalia Albu) 15

ANALIZĂ DE POLITICI PUBLICE

Planul de reziliență democratică al Republicii Moldova:
protejarea alegerilor într-o eră a amenințărilor hibride
(Sanda Sandu) 21

SECURITY NEXUS (INTERDEPENDENȚE)

Pana de curent din 31 ianuarie din Republica Moldova:
managementul crizei și asigurarea rezilienței energetice
(Sanda Sandu) 24

Blackout 2026: vulnerabilități vechi, soluții amânate
(Echipa PISA) 27

UE & REPUBLICA MOLDOVA

Dezvoltarea dimensiunii de securitate și apărare
a Uniunii Europene și implicațiile pentru securitatea
Republicii Moldova **(Sanda Sandu)** 31

Interviu cu Cristina Gherasimov,
Viceprim-ministră pentru integrare europeană 38

EUBAM în Republica Moldova:
bilanțul a două decenii de modernizare
și securitate la frontieră **(Echipa PISA)** 41

STUDII APLICATE ȘI BUNE PRACTICI

Alegerile parlamentare din 2025 în Republica Moldova:
un test de stres democratic sub presiune hibridă
(Elena Mârzac, Rodica Panța) 44

SECURITATE INFORMAȚIONALĂ ȘI DEZINFORMARE

Exploatarea declarației Maiei Sandu: unirea ca temă
de manipulare informațională
(Elena Mârzac, Rodica Panța) 47

CLARIFICĂRI CONCEPTUALE

Conceptul război cognitiv **(Echipa PISA)** 51

RESURSE ȘI LECTURI DE SPECIALITATE

Republica Moldova în războiul cognitiv:
între agresiune hibridă și reziliență democratică
(Rodica Panța) 51

Editorial

SECURITY NEXUS – INTERDEPENDENȚA SECURITĂȚII ÎNTR-O LUME CONECTATĂ

Într-o lume marcată de volatilitate strategică, competiție geopolitică, transformări tehnologice și vulnerabilități tot mai complexe, securitatea nu mai poate fi analizată fragmentat. Dinamica internațională, evoluțiile regionale și realitățile naționale se află într-o relație de interdependență permanentă, iar efectele produse la un nivel se propagă rapid către celelalte. În acest context, înțelegerea securității cere o abordare integrată, interdisciplinară și conectată la realitățile actuale ale mediului strategic.

Lansarea revistei **Security Nexus** răspunde acestei necesități și marchează un moment important pentru spațiul analitic din Republica Moldova. Security Nexus este prima revistă de profil dedicată securității din Republica Moldova, concepută ca o platformă de reflecție strategică, analiză riguroasă și dialog între experți, practicieni, decidenți și parteneri interesați de evoluțiile din domeniul securității și apărării. Apariția acestei publicații reflectă atât maturizarea dezbaterii strategice la nivel național, cât și nevoia tot mai clară de produse analitice de calitate, capabile să conecteze expertiza locală la marile teme ale agendei regionale și internaționale.

Revista apare sub egida Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare, organizație care, în ultimii ani, și-a consolidat poziția în domeniul expertizei, analizei și dialogului în domeniul securității și apărării în Republica Moldova. Prin activitatea sa, PISA contribuie la promovarea unei culturi strategice bazate pe cunoaștere, profesionalism, cooperare și orientare spre politici publice relevante. În acest sens, Security Nexus valorifică expertiza acumulată în cadrul PISA și o transformă într-un instrument editorial dedicat înțelegerii schimbărilor din mediul de securitate, evaluării riscurilor emergente și formulării unor perspective analitice utile pentru spațiul public și instituțional.

Titlul revistei exprimă ideea care îi definește identitatea. Conceptul de „nexus" se referă la conexiune, intersecție și interdependență. În domeniul securității, el descrie legăturile structurale dintre procesele geopolitice, economice, energetice, informaționale și societale care modelează stabilitatea statelor. Securitatea energetică influențează securitatea economică; vulnerabilitățile informaționale afectează coeziunea socială și reziliența democratică; evoluțiile geopolitice regionale produc consecințe directe asupra securității naționale. Înțelegerea acestor relații este fundamentală pentru o analiză strategică relevantă și pentru formularea unor politici publice coerente.

Primul număr al revistei este construit în jurul unei teme centrale: interdependența dintre securitatea internațională, regională și națională. Alegerea acestei teme reflectă una dintre caracteristicile definitorii ale mediului strategic contemporan: nici un nivel al securității nu mai poate fi înțeles separat. Transformările globale, deciziile actorilor majori, reconfigurarea alianțelor, crizele regionale și noile forme de confruntare influențează direct capacitatea statelor de a-și proteja instituțiile, cetățenii și interesele strategice.

Pentru Republica Moldova, această realitate este cu atât mai relevantă. Poziționarea geopolitică, proximitatea războiului din Ucraina, presiunile hibride, vulnerabilitățile energetice, interferențele informaționale și parcursul european determină conectarea securității naționale la evoluțiile externe. În același timp, calitatea răspunsului intern depinde de reziliența instituțiilor, de capacitatea de anticipare strategică, de comunicarea publică eficientă și de cooperarea cu partenerii internaționali. Din această perspectivă, securitatea Republicii Moldova trebuie analizată în corelație cu transformările mediului regional și internațional.

Security Nexus își asumă tocmai această misiune: de a oferi o platformă de analiză care conectează tendințele globale la provocările regionale și la implicațiile lor pentru Republica Moldova. Prin rubricile sale permanente dedicate perspectivelor regionale și internaționale, reformei sectorului de securitate, politicilor publice, securității informaționale, studiilor aplicate și clarificărilor conceptuale, revista propune o abordare multidimensională, adecvată complexității mediului strategic actual.

Prin contribuțiile reunite în această primă ediție, revista oferă un cadru de interpretare a modului în care acestea afectează securitatea, reziliența și orientarea strategică a Republicii Moldova. În același timp, publicația reafirmă importanța expertizei, a reflecției critice și a dialogului profesionist într-un domeniu în care deciziile trebuie fundamentate pe cunoaștere, evaluare riguroasă și înțelegerea profundă a riscurilor.

Revista se adresează unui public specializat și eterogen, incluzând experți și analiști în domeniul securității, decidenți politici și instituționali, practicieni din instituțiile de securitate și apărare, parteneri internaționali, diplomați, precum și tuturor persoanelor interesate profesional sau civic de subiectele de securitate. Acest public este unit de nevoia comună de informație credibilă, analiză strategică și înțelegere contextualizată a riscurilor și provocărilor de securitate, precum și necesitatea modernizării sectorului de securitate.

Prin *Security Nexus*, PISA își extinde contribuția la dezvoltarea gândirii strategice în Republica Moldova și oferă un nou instrument de conectare a expertizei naționale la dezbaterile relevante din regiune și din spațiul internațional. Această revistă își propune să devină un reper al analizei de securitate, un spațiu al ideilor bine argumentate și o expresie a maturizării expertizei naționale în domeniul securității și apărării.

Într-un timp al incertitudinii, al riscurilor interconectate și al transformărilor accelerate, înțelegerea securității ca sistem de relații și interdependențe reprezintă o necesitate strategică. Aceasta este perspectiva pe care Security Nexus o propune încă de la primul său număr: o viziune integrată asupra securității, relevantă pentru prezent și necesară pentru viitor.

Dr. Elena Mârzac,
Redactor-șef

Dr. Rodica Panța,
Redactor-șef adjunct

Perspective regionale și internaționale ale securității

DESIGN: Victor Spinu

ARTICOL

Soluția de securitate a Republicii Moldova într-o lume turbulentă

Iulian Chifu[1]

Republica Moldova, ca actor minor, se confruntă cu multiple provocări interne, amenințări, riscuri și vulnerabilități, ca orice stat, dar cu particularitățile situației unui stat post-sovietic, cu trupe ruse lăsate formal pe teritoriul său, cu separatism și autonomii utilizate ca instrumente de subminare a statalității, cu identități în dispută – inclusiv moldovenismul sovietic ca instrument pseudo-istoricist de război informațional al Rusiei – și cu un nivel restrâns de coeziune societală. Peste toate problemele curente, cronice sau acute, se adaugă marele turbulențe ale momentului, determinate de formule diverse de revizionism în privința ordinii mondiale, amplificate de războaie regionale și turbulențe în lanțurile de aprovizionare și livrările de produse energetice. Într-o lume instabilă, căutarea asiduă pentru cele mai bune soluții de securitate este una constantă și de netăgăduit, o preocupare și o responsabilitate constantă a autorităților de stat.

Tendințe globale și regionale cu impact asupra securității Republicii Moldova

Lumea este globalizată, cu sau fără achiesarea unui număr tot mai mare de cetățeni ai lumii, care contestă formulele de integrare, costurile și, mai ales, efectele procesului asupra propriei vieți. Dar a lupta contra globalizării, în epoca comunicațiilor instantanee, a transferului de bani la fel de rapid și al traficului liber de persoane și mărfuri fără egal în istorie, este similar cu a te opune forței gravitaționale. Totuși lumea bazată pe reguli și democrația liberală, acordurile de liber schimb și rolul instituțiilor internaționale este contestat, de pe poziții revizioniste, de numeroși actori.

Astfel, în cazul Statelor Unite, documentele precum Strategia de Securitate Națională și Strategia Națională de Apărare au menționat un set de principii, priorități și ierarhii care pun în prim plan politica de putere și politica de mare putere, dublată de realismul dur și pur, în locul formulei de realism principial clamată. Când este să mergem spre declarații ale președintelui Donald Trump, răspunsul către Marjorie Taylor Greene care i-a reproșat că se preocupă de Lume, nu de America, a fost că președintele apără "interesele Americii", care sunt peste tot în lume. La priorități intră apărarea proprie și a „emisferei noastre" – varianta Doctrinei Monroe cu amendamentul Trump, dar și menținerea unor echilibre favorabile în toate regiunile. Deci ideea primatului marilor actori a murit, este America First, nu și Russia/China first, iar sferele de influență nu sunt permise decât Americii, nu și altora. Deci Concertul de Putere cu cei mari sau sferele de influență nu sunt de actualitate, chiar dacă persistă respectul pentru cel puternic, nu pentru cel care are dreptate.

În privința modelului Board of Peace, aici lucrurile sunt și mai clare: Propunerea unipersonală e una care evită vetourile și blocajele Rusiei și Chinei în Consiliul de Securitate al ONU, mută greutatea exclusiv pe ceea ce vrea Donald Trump ca persoană, nu ca președinte al SUA, într-o formulă de hegemonie unipolară americană explicită. Dacă mai adăugăm aici declarațiile vizând Iranul și acțiunea eliminării liderilor statelor autoritare și susținătoare ale terorismului sau narco-traficului, ba și care încalcă tratatul de neproliferare nucleară, avem nivelul de relativizare a regulilor pe care, ulterior, se chinuiesc alți oficiali să le aducă în siajul și matca dreptului internațional și al tratatelor la care si America este parte.

China a propus, la Congresul PCC și Conferința bianuală, propriul proiect și contract social: liderii trebuie să fie autoritari, să poată conduce, promite și livra. China propune un model în care asigură pacea, stabilitatea și un nivel de prosperitate contra renunțării la libertățile și drepturile individuale care duc la turbulențele din sistemul internațional. Mai mult, unii dintre cei care respectă regulile, care sunt bine orientați și fac punctaje individuale în scorul respectării regulilor, pot avea acces la un nivel de decizie și bunăstare superioară, dacă sunt dispuși să-și urmărească și ostracizeze apropiații.

Și Rusia e importantă pentru Republica Moldova, cu modelul său revizionist al politicii de forță care are ambiția de a reface Uniunea Sovietică și să aibă un rol egal cu cel jucat în perioada bipolarismului, adică drept de veto pe afaceri globale, că doar e membru permanent în Consiliul de Securitate al ONU, drept de veto pe afacerile de securitate europene, în contextul expulzării Statelor Unite din Europa și un drept auto-instituit de apărare a rușilor, rusofonilor și compatrioților ca instrument de ingerință și agresiune în spațiul post-sovietic. Cu componenta propagandistică ridicată la rang de drept de comunicare interetnică a limbii ruse și a conținutului pro-rus și pro-Putin al discursului proiectat în fiecare țară. Ingerințe și tendința de a plasa omul propriu în fruntea statelor independente, foste unionale.

În cazul Uniunii Europene, este singurul actor care continuă să protejeze lumea bazată pe drepturi, democrația și spațiile de liber schimb. O paradigmă extinsă, mai nou, chiar în perioadă de răbufnire a războaielor, prin noua generație de acorduri cu Marea Britanie, acordul cu Canada, cu MERCOSUR și India, cu Indonezia, cu Vietnamul și cu includerea în proiecte proprii a tuturor democrațiilor lumii, chiar și a celor mai îndepărtate. Deci un conservator al sistemului democratic-liberal și al dreptului internațional, al multilateralismului tradițional.

Lumea are tendința de a evolua concomitent din inerție și voință exprimată, cu modelul regulilor care încă subzistă, în condițiile în care și revizioniștii au ambiția de a afirma că respectă dreptul internațional, dar concomitent încercând să impună propria variantă a lumii de mâine,

FOTO: www.shutterstock.com

care vine. Rezultatul e cu atât mai greu de prevăzut cu cât tehnologia vine din urmă și a ajuns multiplicator de avantaje și instrumente, dar și de vulnerabilități și probleme de securitate, în același timp. Toate aceste evoluții, ca și relativizarea motivelor pentru utilizarea forței și declanșarea războiului, crează noi provocări pentru state, cu atât mai mult pentru statele mici sau puterile minore.

[1] Profesor universitar doctor habilitat, Universitatea Națională de Apărare „Carol I", președintele Centrului pentru Prevenirea Conflictelor și Early Warning. A fost consilier prezidențial 2011-2014 și consilier de Stat al Prim-Ministrului 2021-2023

Implicații asupra politicii externe, de securitate și apărare a Republicii Moldova

Războiul a revenit ca instrument de politică externă, pentru atingerea unor niveluri de ambiție excesive ale unor personaje care își doresc menținerea nesfârșită la putere. Revizionismul a devenit regulă, acceptată chiar și de statele europene care susțin lumea bazată pe reguli și adaptarea, nu distrugerea întregului sistem de instituții și reguli internaționale. Altfel, critica revizionistă privind lipsa de eficiență și nivelul crescut de inerție și al blocajelor, în contextul unei lumi trepidante, trebuie și ea luată în calcul, ca și dezbaterile și diferențele de interpetare și înțelegere a regulilor pe relație transatlantică, prin eliminarea temelor și componentelor cu iz ideologizant, de ambele părți – conservatoare și progresistă – și menținerea miezului și a regulilor de bază pe care le împărtășesc toți actorii democrați de 80 de ani, după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial.

Pe lista de amenințări pentru un stat mic au apărut din nou războiul – perspectiva ca Ucraina să cadă și trupele ruse să ajungă la frontiera Republicii Moldova, fagocitând Transnistria separatistă și impunând conducerea de stat la Chișinău. Apoi avem componentele războiului convențional la nivelul inferior, căderea de drone ce se poate solda cu victime umane, pierderi materiale, incendii și insecuritate. Operațiunile speciale ale serviciilor ruse ar putea urma ca element care ar constitui o agresiune, de la răpiri și uciderii la ingerințe interne de orice fel, fără respectarea suveranității statului, subminându-i instituțiile și atribuțiile

Intrând în spectrul hibrid, mergem de la amenințările sub radar și anonimizate fără violență directă către spionaj, subversiune, cumpărare de voturi, ingerințe în structuri și lanțuri de aprovizionare, subminarea infrastructurii critice, condiționări și constrângeri în politici și opțiuni, mergând până la războiul cognitiv-informațional persistent, aplicat de Moscova pe toate canalele de

FOTO: www.freepik.com

influență, sub haina protejării minorităților, în fapt al menținerii rusificării și divizării societale, pe principii identitare și de dominație. Toate subminează statul Republica Moldova și reclamă reacții și formule solide și energice de contracarare prin apărare și descurajare și, câteodată, prin măsuri pro-active și acțiuni preventive.

Opțiunile strategice alternative ca soluție de securitate a Republicii Moldova

Pentru nivelul statelor mici și al puterilor minore, formulele de reacție nu sunt multe și reclamă un studiu atent și o soluție de securitate adecvată opțiunii îmbrățișate:

Prin noi înșine, ar fi prima opțiune, care ar reclama o formulă autosuficientă de existență care este lesne de pus în dubiu sau sub presiune prin virtutea dimensiunii statului și a lipsei instrumentelor suficiente pentru a se putea apăra și descuraja. Elveția, situată în mijlocul Europei, înconjurată de NATO și state UE, cu relații directe de parteneriat și cooperare securitară cu statele din jur, are cea mai fantastică investiție securitară și tot nu se laudă că e capabilă să facă față prin ea însăși.

În siajul unui actor major. O mare putere cu care poti aranja tranzacționist și interesat o susținere în siaj contra unor formule de garanții de securitate. Asimetria jucătorilor – o mare putere și un stat mic – poate naște elemente de generozitate și recunoaștere, dar și pe cele de dominație, constrângere și subordonare directă, combinată cu spoliere și extragere de resurse. Pro-rușii și speranța în Rusia dominantă e o opțiune prezentă în societate.

Alianța puterilor mijlocii și multilateralismul.

E varianta UE (și NATO care combină și opțiunea anterioară), asocierea și intrarea într-un club în care ești parte la decizie, trebuie să te aliniezi la reguli și împarți costurile este o variantă acceptabilă, uneori salutară, chiar dacă nivelul de garanții de securitate nu e atât de mare, dar e mult mai stabil.

Fratele mai mare. În vremuri de restriște și în condiții concrete complexe, ralierea în orice formă la un frate ca atare, varianta României, poate fi o soluție de securitate acordată nu atât de puterea limitată a celuilalt, ci de capacitatea de relaționare și soluțiile acestuia și mai ales de legătura de sânge care domină elementele emoționale și de susținere dezinteresată pentru cel mic, Republica Moldova. Dar și această variantă, ca și cele precedente, se pregătește din timp, se alege dintre opțiuni multiple cu plusuri și minusuri și se joacă în formula susținerii majoritare a politicului și a societății.

FOTO: www.freepik.com

DE CE CONTEAZĂ REPUBLICA MOLDOVA PENTRU EUROPA ȘI PENTRU SECURITATEA EUROPEANĂ

Moldova este atât o țintă de primă linie,
cât și un caz de avertizare timpurie pentru Europa.

Elena Mârzac

1. Poziție strategică pe flancul sud-vestic al Ucrainei	2. Punct de presiune la frontiera UE–NATO
Prin România, Moldova este conectată direct la spațiul UE și NATO. Aceasta o transformă într-o problemă de rezilienţă de primă linie pentru ordinea de securitate europeană, nu doar într-o vulnerabilitate internă.	Moldova se află în proximitatea regiunii Odesa și a zonei de nord-vest a Mării Negre. Stabilitatea sa contează pentru accesul regional, securitatea din spatele frontului și mediul operațional mai larg din jurul sudului Ucrainei.
3. Transnistria ca instrument permanent de coerciție	**4. Coridor de tranzit, acces și influență regională**
Prezența militară rusă în Transnistria, combinată cu o regiune separatistă, oferă Moscovei o pârghie permanentă de intimidare, perturbare și gestionare a escaladării în interiorul frontierelor recunoscute ale Republicii Moldova.	Moldova contează deoarece se află într-un coridor care leagă spațiul Mării Negre, sud-vestul Ucrainei, România și zona Dunării de Jos. Influența exercitată aici afectează mobilitatea și conectivitatea regională.
5. Un laborator cu cost redus pentru operațiuni hibride	**6. Un caz-test de primă linie pentru securitatea europeană**
Pentru Rusia, Moldova reprezintă un mediu favorabilpentru testarea și rafinarea unor metode scalabile: interferență electorală, dezinformare, penetrare financiară, perturbare cibernetică și manipulare identitară.	Moldova arată cum funcționează în practică presiunea hibridă: reverberațiile războiului, dezinformarea, coerciția energetică și interferența electorală operează simultan.
7. Democrație sub presiune	**8. Democrația a rezistat**
În Moldova, geopolitica modelează direct comportamentul politic, anxietatea publică și rezilienţa instituţională.	În pofida presiunii susținute, Moldova și-a păstrat stabilitateapolitică, a organizat alegeri credibile și și-a menținut direcția strategică.
9. Energia a devenit o pârghie de presiune	**10. Spațiu informațional fragmentat**
Dependența de gazul rusesc și de energia electrică din Transnistria a transformat geopolitica într-un instrument de presiune directă asupra populației prin intermediul prețurilor, locurilor de muncă și riscului de perturbare.	Cetățenii Republicii Moldovatrăiesc în lumi mediatice diferite. Acest lucru face manipularea și influiențareamai ușoară, narațiunile mai adaptabile și fragmentarea socială mai profundă.

11. Semnal de avertizare timpurie pentru Europa

Ceea ce este folosit astăzi împotriva Moldovei poate fi adaptat mâine în alte state. Moldova este, prin urmare, nu doar o țintă, ci și un caz de avertizare timpurie despre modul în care presiunea hibridă poate fi organizată împotriva statelor democratice aflate sub stres strategic.

CONCLUZIE STRATEGICĂ

Moldova nu trebuie privită doar ca un stat vulnerabil, ci și ca un caz strategic instructiv pentru Europa și pentru viitorul securității europene.

Când regulile nu mai ţin: declinul multilateralismului şi ce înseamnă aceasta pentru Republica Moldova

Laurențiu Pleșca[2]

Timp de trei decenii, statele lumii au rezolvat disputele la masa negocierilor, în cadrul unor organizaţii internaţionale cu reguli comune, pe baza dreptului internaţional. Sistemul nu era perfect, dar oferea ceva esenţial: predictibilitate. Astăzi, după invazia pe scară largă a Federaţiei Ruse împotriva Ucrainei, acest sistem se clătină vizibil. Statele mari nu mai au răbdare cu procedurile greoaie ale instituţiilor multilaterale şi preferă să îşi rezolve problemele prin înţelegeri directe, în formate bilaterale sau în grupuri mici şi selective. Această schimbare are consecinţe profunde pentru statele mici, inclusiv pentru Republica Moldova, ce nu poate fi ignorată.

Ce se întâmplă, de fapt, cu ordinea multilaterală?

Organizaţiile internaţionale tradiţionale au fost construite pe premisa că statele acceptă un set comun de reguli şi că diferendele se rezolvă prin dialog. Această premisă nu mai este valabilă în mod universal. Rusia foloseşte dreptul de veto în Consiliul de Securitate al ONU pentru a bloca orice rezoluţie care o condamnă pentru agresiunea din Ucraina. OSCE a fost practic paralizată în gestionarea conflictelor din estul Europei. Consiliul Europei a exclus Rusia în 2022, confirmând că aceste instituţii nu mai pot funcţiona ca spaţii de mediere reală în conflicte majore.

Cel mai recent şi poate cel mai relevant exemplu al acestei tendinţe este aşa-numitul Board of Peace (tr. Consiliul Păcii), iniţiativa lansată de administraţia Trump în septembrie 2025, ca parte a unui plan de pace pentru Gaza. În aparenţă, un mecanism de coordonare internaţională. În realitate, un organism prezidat personal de preşedintele Statelor Unite, fără termen limită, cu drept de veto unilateral şi cu o cartă care nu menţionează deloc Gaza, lăsând deschisă posibilitatea extinderii mandatului la orice conflict global. Marii aliaţi occidentali ai Statelor Unite, cum ar fi Regatul Unit, Franţa, Germania, Italia, Norvegia au refuzat să participe la acest format. Unii dintre ei au invocat direct îngrijorarea că un astfel de organism ar putea submina rolul ONU şi ar concentra prea multă putere în mâinile unui singur lider naţional[3]. Dincolo de contextul specific al Orientului Mijlociu, Board of Peace este o ilustrare clară a direcţiei mai largi: Statele Unite nu mai simt nevoia să opereze exclusiv prin instituţiile multilaterale la care au contribuit să le construiască după 1945.

FOTO / DESIGN: Victor Spinu

[2]Doctor în ştiinţe politice, expert asociat Platformei pentru Iniţiative de Securitate şi Apărare. Domenii de expertiză: securitatea europeană şi politica de extindere a UE, geopolitica Federaţiei Ruse în zona Mării Negre, politica internă şi externă a statelor ex-sovietice (cu accent pe Republica Moldova, Ucraina, Armenia, Georgia, Belarus, Azerbaidjan şi Kazahstan).

[3]Kohut A., Maślanka L., Matusiak M., Rodkiewicz W., Trump's Board of Peace: an alternative to the UN?, Centrul pentru Studii Estice OSW, ianuarie 2026.
https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2026-01-22/trumps-board-peace-alternative-to-un

FOTO: www.freepik.com

Dilema statelor din flancul estic: SUA sau Europa?

Această reconfigurare creează o tensiune reală pentru statele est-europene membre ale NATO şi UE, cu România drept exemplu relevant. România este aliată a Statelor Unite în cadrul NATO, găzduieşte baze militare americane, a primit sprijin consistent pentru modernizarea armatei şi este partener strategic bilateral al Washingtonului din 1997. În acelaşi timp, România este membră a Uniunii Europene, participant activ la procesele de integrare europeană şi unul dintre cei mai vocali susţinători ai extinderii UE spre est.

În contextul actual, în care administraţia americană transmite semnale tot mai tranzacţionale faţă de aliaţi, iar unii analişti vorbesc deschis despre presiuni asupra Europei pentru a alege între propriile interese şi preferinţele Washingtonului, statele de pe flancul estic resimt această tensiune[4]. Raportul Conferinţei de Securitate de la Munchen din 2026 descrie Europa ca aflându-se într-un mod reactiv, obligată să păstreze echilibrul între dependenţa de SUA pentru descurajarea militară şi nevoia de a construi o autonomie strategică proprie[5].

Însă această dilemă este, în bună măsură, falsă. România nu trebuie să aleagă între Washington şi Bruxelles. Parteneriatul strategic cu Statele Unite şi calitatea de membru deplin al Uniunii Europene nu sunt opţiuni opuse, ci componente complementare ale aceluiaşi proiect de securitate şi prosperitate. Retragerea parţială a trupelor americane din România, anunţată la finalul anului 2025, nu semnifică abandonarea alianţei, ci, aşa cum o descriu experţii Atlantic Council, o tranziţie spre o co-proprietate a apărării, în care Europa preia mai multă responsabilitate fără să piardă ancora transatlantică[6]. Tocmai de aceea, România trebuie să fie mai activă, mai vizibilă şi mai articulată în ambele direcţii, nu să se retragă în postura de observator nedecis. De aceea, Nicuşor Dan, Preşedintele României, a participat, la Washington, D.C., la reuniunea inaugurală a Consiliului Păcii din 19 februarie 2026, în calitate de observator la acest nou format.

Ce înseamnă aceasta pentru Republica Moldova?

Republica Moldova urmăreşte această dinamică din poziţia unui stat care încă nu este nici în NATO, nici în UE, dar care aspiră la integrarea europeană şi depinde de stabilitatea regională. Lecţia pe care Moldova o poate trage din tendinţele descrise este clară şi nu suferă de ambiguitate.

În primul rând, formatele multilaterale tradiţionale nu vor rezolva dosarul transnistrean. Formatul de negocieri 5+2, care includea OSCE, Rusia, Ucraina, UE şi SUA, este practic inoperabil. Rusia nu mai participă constructiv la niciun format de negociere, iar OSCE nu are instrumentele necesare pentru a o obliga. Într-o lume în care Board of Peace poate fi creat în câteva luni şi poate pretinde un mandat global, în timp ce ONU stagnează, Moldova nu îşi poate ancora securitatea în aşteptarea unui acord multilateral care nu va veni în această formă.

[4] Jones B., Trump's Board of Peace and the multilateral order, Brookings Institution, februarie 2026. https://www.brookings.edu/articles/trumps-board-of-peace-and-the-multilateral-order/

[5] Conferinţa de securitate de la München: Raportul de securitate de la München 2026, secţiunea Europa. https://securityconference.org/en/publications/munich-security-report/2026/europe/

[6] Atlantic Council, Ce înseamnă retragerea SUA din România pentru apărarea europeană?, octombrie 2025. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/experts-react/what-does-the-us-drawdown-in-romania-mean-for-european-defense/

În al doilea rând, Moldova trebuie să înţeleagă lecţia românească: parteneriatul strategic cu SUA şi integrarea europeană nu se exclud, ci se consolidează reciproc. Procesul de aderare la Uniunea Europeană, demarat oficial în 2022, nu este un substitut al relaţiei transatlantice, ci un cadru care face din Moldova un partener mai credibil şi mai atractiv pentru toţi actorii occidentali, inclusiv pentru Washington. Cu cât reformele interne sunt mai consistente, cu atât legătura cu structurile euro-atlantice devine mai solidă.

În al treilea rând, Moldova are nevoie de rezilienţă internă ca fundament al oricărei strategii externe. Într-o lume în care acordurile se construiesc între parteneri care au încredere unii în alţii şi care demonstrează capacitate instituţională reală, coeziunea socială, instituţiile funcţionale şi o societate rezistentă la dezinformare reprezintă active strategice concrete, nu deziderate abstracte. Un stat fragil intern va rămâne întotdeauna un partener de rangul doi, oricaţi bani primeşte şi oricaţi prieteni declară că are.

OPINIE

Conferinţa de la München 2026. Reconfigurarea relaţiilor transatlantice într-o lume fragmentată

Laurenţiu Pleşca

A 62-a ediţie a Conferinţei de Securitate de la München, desfăşurată între 13 şi 15 februarie 2026, a purtat un titlu incomod: „Sub Demolare". Nu a fost o alegere întâmplătoare. Raportul de Securitate de la München, publicat anual în pregătirea conferinţei, a ales acest cadru pentru a descrie o realitate pe care tot mai mulţi lideri o ştiu, dar puţini o spun fără ocolişuri: ordinea internaţională construită după al Doilea Război Mondial nu mai funcţionează aşa cum a fost proiectată. Iar întâlnirile de la München din acest an au confirmat acest lucru.

Un discurs cald, un mesaj dur

Cel mai aşteptat moment al conferinţei a fost discursul secretarului de stat american Marco Rubio. După tirada fulminantă a vicepreşedintelui JD Vance de la ediţia precedentă, tonul lui Rubio a părut aproape reconfortant. A vorbit despre valori comune, despre legătura istorică transatlantică, despre Occident ca proiect civilizaţional comun. Dincolo de ton, Marco Rubio a chemat Europa să „salveze Occidentul", însă a lăsat clar de înţeles că Statele Unite nu mai acceptă să fie singurele care poartă povara financiară a acestui proiect. Angajamentul faţă de NATO continuă, dar cu condiţii explicite: mai mulţi bani pentru apărare, industrie militară proprie, capacitate de decizie rapidă şi unitate strategică.

Mai avem ordine internaţională?

Cuvintele care au răsunat cel mai tare la München nu au venit de la Washington, ci de la Berlin. Cancelarul german Friedrich Merz a spus explicit ceea ce diplomaţia obişnuia să ocolească: ordinea internaţională bazată pe reguli, în care Occidentul vorbea cu o singură voce sub conducerea americană, nu mai există. În locul ei a revenit politica marilor puteri, cu regulile ei dure şi imprevizibile.

Avertismentul lui Merz a fost direct: libertatea Europei nu mai este un dat, ci ceva care trebuie apărat conştient şi în fiecare zi[7]. Ţări precum Germania, care ani la rând au tratat NATO ca pe o poliţă de asigurare pe care nu trebuie să o foloseşti niciodată, se trezesc acum în faţa unor aşteptări concrete. Polonia şi statele baltice, care au înţeles mai devreme ameninţarea, au investit consistent în apărare şi acum îi cer restului Europei să facă la fel. Dar marile economii vest europene încă ezită între retorica securităţii şi realitatea bugetelor.

[7] Euronews, Munich Security Conference 2026, şase citate esenţiale, februarie 2026. https://www.euronews.com/my-europe/2026/02/15/munich-security-conference-six-quotes-to-take-away-from-the-worlds-biggest-security-confer

[8] EUROMIL, MSC 2026, trei zile de recalibrare. https://euromil.org/under-destruction-munich-security-conference-2026-three-days-of-reckoning-recalibration-and-open-questions/

Preşedinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, a mers şi mai departe. A solicitat activarea Articolului 42(7) din Tratatul UE, clauza de apărare mutuală a Uniunii, adesea umbrită de Articolul 5 al NATO. Mesajul a fost clar: UE nu poate şi nu trebuie să aştepte ca altcineva să îi garanteze securitatea. Apărarea comună în cadrul Uniunii nu este o opţiune, ci o obligaţie asumată prin tratat[8].

NATO: partajarea costurilor sau iluzia protecţiei

Secretarul general al NATO, Mark Rutte, a încercat să menţină echilibrul. A confirmat că nimeni în Europa nu vorbeşte despre înlocuirea umbrelei nucleare americane, dar a subliniat la fel de răspicat că Europa nu se poate apăra singură fără ajutorul SUA. Concluzia sa a fost însă incomod de pragmatică: NATO va fi condusă în mai mare măsură de europeni, iar costurile vor fi împărţite pe bune, nu doar declarativ.
Investiţiile europene în apărare au crescut semnificativ după 2022. Mai multe state membre şi-au asumat ţinta de 5% din PIB până în 2035. Programul european SAFE (Security Action for Europe) a demarat investiţii substanţiale în industria de apărare. Însă, aşa cum a semnalat chiar preşedintele ucrainean Volodimir Zelenski la München, ritmul acestor schimbări rămâne insuficient raportat la urgenţa unui continent cu un război activ la graniţele sale.

Două viziuni despre Occident, o singură realitate

Tensiunea centrală de la München 2026 nu a fost dintre Est şi Vest, ci în interiorul Vestului însuşi. Pe de o parte, o Americă care se redefineşte şi care pune preţ pe contribuţie măsurabilă şi nu mai oferă securitate pe credit. Pe de altă parte, o Europă care încă oscilează între instinctul autonomiei strategice şi dependenţa structurală de umbrela americană.
Raportul de Securitate de la München 2026 descrie această tensiune în termeni fără echivoc: actorii care mai cred în ordinea internaţională se reorganizează, caută să limiteze efectele politicilor „de demolare" şi testează abordări noi care nu depind de conducerea Washingtonului. Este o schimbare de paradigmă, nu o criză trecătoare. Iar statele mici, mai ales cele din vecinătatea apropiată a Rusiei, precum Republica Moldova, simt această schimbare mai acut decât oricine[10].

Ce a însemnat Münchenul pentru Republica Moldova?

Republica Moldova nu a fost absentă de la München. Preşedinta Maia Sandu a participat şi a avut întâlniri bilaterale cu Marco Rubio şi Mark Rutte. Nu este vorba doar de protocol. Aceste contacte directe cu centrele de decizie în materie de securitate sunt esenţiale pentru un stat aflat sub

https://www.moldpres.md/eng/official/presedinta-maia-sandu-discutii-la-mnchen-pentru-consolidarea-securitatii-si-sprijinirea-parcursului-european-al-republicii-moldova-eng

presiune hibridă constantă din partea Rusiei şi care nu beneficiază încă de protecţia formală a NATO sau a Uniunii Europene.

Mesajul central formulat la München de către preşedinta ţării, Maia Sandu, este că Republica Moldova se află în prima linie a războiului hibrid purtat de Rusia, iar stabilitatea sa contribuie direct la securitatea europeană. În acest context, integrarea în Uniunea Europeană este prezentată ca un instrument de consolidare a securităţii, nu doar ca un obiectiv politic. Cu alte cuvinte, aderarea la UE nu este doar despre standarde şi reforme, ci despre ancorarea definitivă a Moldovei într-un spaţiu de protecţie instituţională, economică şi strategică[11].

Mesajul transmis de la München către state precum Moldova este că sprijinul extern nu mai vine necondiţionat. În lumea care se conturează, un stat mic de la periferia Uniunii nu are luxul de a aştepta să fie apărat de alţii. Trebuie să fie el însuşi un argument pentru propriul sprijin.

Concret, aceasta înseamnă trei lucruri. În primul rând, investiţii reale în capacităţile proprii de apărare şi securitate, nu de dragul militarizării, ci pentru a demonstra că statul poate rezista presiunilor hibride fără a depinde exclusiv de sprijin extern. În al doilea rând, accelerarea procesului de aderare la Uniunea Europeană, care rămâne, în acest moment, singurul cadru instituţional care oferă o protecţie reală pe termen lung, dincolo de declaraţii diplomatice. În al treilea rând, consolidarea coeziunii interne: instituţii funcţionale, rezistenţă la dezinformare, încredere civică. Un stat fragmentat intern va rămâne întotdeauna vulnerabil, indiferent câte conferinţe de securitate îşi permit liderii săi să le frecventeze.

OPINIE

Impactul războiului din Iran asupra Republicii Moldova

Laurenţiu Pleşca

Lumea s-a trezit pe 28 februarie 2026 într-o nouă realitate strategică. Într-o operaţiune militară fără precedent în ultimele două decenii, Statele Unite și Israelul au lovit simultan centre militare și nucleare ale Iranului, culminând cu eliminarea liderului suprem Ali Khamenei. Ceea ce inițial părea o acțiune rapidă menită să decapiteze regimul de la Teheran s-a transformat, în doar câteva zile, într-un conflict regional cu efecte globale: rachete și drone, fronturi redeschise, piețe energetice în șoc și rute comerciale blocate. Nu mai vorbim doar despre un episod militar în Orientul Mijlociu, ci despre un moment de cotitură care reconfigurează echilibrele de putere, securitatea energetică și stabilitatea economică, inclusiv în Europa de Est, iar Republica Moldova nu este izolată de aceste unde de șoc.Iranul a finanțat decenii la rând rețeaua de proxy care a destabilizat regiunea, de la Hamas la Hezbollah și milițiile din Irak și Yemen. După atacul Hamas din octombrie 2023, Israelul a slăbit sistematic aceste grupări, iar schimburile de lovituri directe cu Iranul din 2024 și războiul scurt din iunie 2025 au escaladat tensiunile pas cu pas.

[10] Munich Security Report 2026: Under Destruction, rezumat executiv, februarie 2026
https://securityconference.org/en/publications/munich-security-report/2026/executive-summary/

[11] Preşedinta Republicii Moldova, Maia Sandu, s-a întâlnit la Munchen cu secretarul de stat Marco Rubio la iniţiativa SUA, februarie 2026.
https://agerpres.ro/politic-extern/2026/02/17/presedinta-republicii-moldova-maia-sandu-s-a-intalnit-la-munchen-cu-secretarul-de-stat-marco-rubio-l--1528856

din 2024 și războiul scurt din iunie 2025 au escaladat tensiunile pas cu pas. Punctul de cotitură a venit la începutul lui 2026, când regimul iranian a masacrat mii de protestatari în cele mai mari manifestații de la revoluția din 1979, protestele fiind alimentate de prăbușirea economică și de colapsul monedei naționale. Washingtonul a cerut Teheranului oprirea îmbogățirii uraniului, limitarea programului nuclear și încetarea sprijinului pentru proxy în războiul cu Israelul. Iranul a refuzat.

Discursul președintelui american Donald Trump despre Starea Uniunii din 24 februarie a acuzat Iranul că își reia programul nuclear militar, iar patru zile mai târziu am văzut că războiul a început în toată regula. Iar prețul plătit de civili este devastator de ambele părți: cel puțin 555 de persoane au fost ucise în Iran în atacuri asupra a peste 130 de orașe, inclusiv aproximativ 180 de copii într-un bombardament israelian asupra unei școli de fete din Minab, în timp ce în Israel 11 oameni au fost uciși de rachetele iraniene, iar în Liban, Emirate, Kuweit și Bahrain alte zeci de victime se adaugă unui bilanț care zi de zi crește[12].

Ce înseamnă aceasta pentru Republica Moldova?

Răspunsul scurt: mult, pe mai multe paliere simultan. Răspunsul lung merită detaliat, pentru că la Chișinău pare să existe iluzia că ceea ce se întâmplă la mii de kilometri distanță nu ne privește. Primul și cel mai imediat impact vine prin energie. Conflictul se desfășoară în jurul Strâmtorii Hormuz, prin care trece o cincime din petrolul și gazul lichefiat ale lumii. Traficul maritim prin strâmtoare s-a prăbușit practic, prețul petrolului Brent a sărit peste 80 de dolari pe baril, iar prețul gazelor în Europa a urcat cu 20 la sută într-o singură zi[13]. Moldova importă tot gazul și peste 70 la sută din electricitate. Energocom a asigurat aprovizionarea pentru această iarnă la circa 38,5 euro pe megawatt-oră, dar contractele au fost calculate într-un context de piață care nu mai există. O creștere susținută a prețurilor globale ar putea anula toate aceste eforturi, iar noile tarife aprobate de Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) de la 1 martie riscă să devină deja insuficiente. Dacă energia se scumpește, se scumpesc transportul, alimentele și tot ce ține de viața de zi cu zi.
Într-o țară care a trecut prin creșteri de 600 la sută la gaz în 2022, care plătește deja cele mai mari tarife din Europa și în care sărăcia energetică afectează o parte semnificativă a populației, fiecare procent în plus contează enorm. Un nou val de scumpiri la energie ar lovi direct în încrederea cetățenilor în cursul european al țării, exact discursul pe care forțele pro-ruse îl exploatează de ani de zile: „Uite ce v-a adus Europa, facturi mai mari și promisiuni goale."
Al doilea palier este geopolitic. Conflictul redirecționează atenția Occidentului, atât a Statelor Unite, cât și a Uniunii Europene, spre Golf exact când Moldova are nevoie de sprijin constant pe drumul spre UE și în fața presiunilor rusești. Fiecare dolar american și fiecare euro cheltuit pe operațiuni militare în Orientul Mijlociu este un dolar și un euro care nu merge către consolidarea securității energetice a Europei de Est, către sprijinul financiar pentru reforme sau către contracararea interferenței hibride a Kremlinului în Republica Moldova. Anul acesta, Chișinăul trebuie să avanseze pe capitolele de negociere pentru aderarea la UE, să gestioneze relația complicată cu Transnistria în contextul expirării contractului Moldovagaz-Gazprom în octombrie și să mențină coeziunea socială într-o societate epuizată de crize succesive. Toate acestea devin mai dificile când partenerii occidentali au ochii în altă parte.

Al treilea palier, și poate cel mai contraintuitiv, conține însă și o veste potențial bună. De la începutul invaziei din 2022, Iranul a fost cel mai important furnizor de drone al Rusiei în războiul său împotriva Ucrainei. Mii de drone Shahed-136 au fost livrate Moscovei și folosite sistematic pentru a bombarda infrastructura civilă, orașele și rețelele energetice ale Ucrainei. Președintele Zelenski a declarat că Rusia a utilizat peste 57.000 de drone de tip Shahed iraniene pe parcursul războiului[14]. Acum, Iranul are nevoie de fiecare dronă pentru propriul conflict. Fiecare Shahed lansată spre Tel Aviv sau spre o bază americană din Bahrain este o dronă care nu mai ajunge în Rusia și nu mai lovește un bloc din Kiev sau o centrală din Harkov. Iranul a furnizat Rusiei și muniție de artilerie, componente pentru noile generații de drone și asistență tehnică. Dacă Iranul este prins într-un război de mare amploare care îi consumă toate resursele industriale de apărare, acest flux se va diminua inevitabil. Nu în ultimul rând, tratatul de parteneriat strategic semnat de Moscova și Teheran în mai 2025 nu conține o clauză de apărare mutuală. Rusia nu a oferit Iranului nimic concret nici în războiul de 12 zile din iunie 2025[15], nici acum. Un Iran care se simte trădat de partenerul strategic va fi mai puțin motivat să continue să alimenteze mașina de război rusă.

Pentru Moldova, orice ameliorare a situației din Ucraina este o ameliorare directă a propriei securități. Moldova a trăit pe propria piele consecințele războiului rusesc: criza energetică, inflația galopantă, presiunea refugiaților, interferența hibridă în procesele democratice. Un front rusesc care pierde din intensitate înseamnă mai puțină presiune pe Chișinău, mai puțin spațiu de manevră pentru instrumentele hibride ale Kremlinului și o perspectivă mai solidă pe drumul european. Desigur, aceste beneficii sunt graduale și incerte, în timp ce facturile mai mari la energie sunt imediate și certe.

FOTO: www.flightradar.com

[12] US-Israeli strike on girls' school kills at least 85 students, Iran's judiciary says.
https://www.france24.com/en/asia-pacific/20260228-us-israeli-strike-on-iranian-school-kills-more-than-50-students-state-media-says

[13] Oil prices surge to cross $80 after US-Iran conflict engulfs Middle East and Strait of Hormuz.
https://finance.yahoo.com/news/oil-prices-surge-to-cross-80-after-us-iran-conflict-engulfs-middle-east-and-strait-of-hormuz-233642824.html?guccounter=1;
Oil Prices Surge as Hormuz Disruptions Threaten Global Supply.
https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-03-02/oil-prices-could-rise-further-on-hormuz-delays-analysts-say

[14] Ukraine's air defense expertise 'irreplaceable,' Zelensky says
https://kyivindependent.com/ukraines-air-defense-expertise-irreplaceable-zelensky-says-as-war-escalates-in-middle-east/

[15] New Russia-Iran Treaty Reveals the Limits of Their Partnership.
https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2025/01/russia-iran-strategic-agreement;
Iranian Parliament Approves 20-Year Strategic Pact With Russia.
https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-03-02/oil-prices-could-rise-further-on-hormuz-delays-analysts-say

Reforma sectorului de securitate

ARTICOL

Republica Moldova în noua ordine geopolitică: reziliența democratică și riscuri de securitate

Natalia Albu[16]

Context strategic: reconfigurarea ordinii internaționale și implicații pentru securitatea Republicii Moldova

În 2026, ordinea internațională intră într-o etapă de reconfigurare accelerată, în care puterea și viteză decizională tind să conteze mai mult decât procedura și consensul multilateral. Discțiile din cadrul Forum-ului Economic Mondial de la Davos (WEF, 19–23 ianuarie 2026), desfășurat sub așteptarea unei deschideri către dialog (a spirit of dialogue), și Conferința de Securitate de la München (MSC, 13–15 februarie 2026), alimentată de speranța revitalizării multilateralismului în fața provocărilor de securitate, pot fi interpretate ca episoade de semnalizare strategică.

Ambele evenimente au evidențiat necesitatea setării unei agende de securitate concrete și a unei repoziționări între actori, cu efecte directe asupra securității UE și Ucrainei și, indirect, asupra Republicii Moldova.

Raportul privind Riscurile Globale (2026) confirm faptul că sistemul multilateral este supus unor presiuni tot mai mari: scăderea încrederii, diminuarea transparenței și a respectului pentru statul de drept, împreună cu intensificarea protecționismului, amenință relațiile internaționale consacrate, comerțul și investițiile și cresc predispoziția către conflict[17]. Din perspectiva statelor mici, precum Republica Moldova, raportul evidențiază că, într-o lume deja slăbită de rivalități în creștere[18], lanțuri de aprovizionare instabile și conflicte prelungite – cu risc de extindere regională – astfel de confruntări generează consecințe deliberate și de mare amploare, amplificând fragilitatea și vulnerabilitățile statelor.

În acest cadru, regulile rămân importante, dar devin mai des negociate în funcție de pârghii[19]: energie, infrastructură, acces la piețe, tehologie, securitate. Pentru statele mici, precum Republica Moldova, aceasta înseamnă că vulnerabilitățile structurale (energie, demografie, dependențe comerciale, polarizare internă) pot fi convertite rapid în presiune politică. Mai mult, Conferința de Securitate de la Munchen (2026) a evidențiat necesitatea depășirii ambiguității strategice, sugerând mutarea accentului de la dependența de alianțele tradiționale către construirea unor mecanisme de apărare reziliente, autonome sau conectate regional, pentru a supraviețui într-o eră a geopoliticii intense, competitive și adesea disruptive[20]. Pentru Republica Moldova, aceasta este relevant prin faptul că alianțele înseamnă o cooperare și o politică externă activă atât la nivel bilateral, cât și multilateral, cu actorii care structurează ordinea internațională (în logica teoriei puterii hegemonice[21]), fără a afecta suveranitatea și interesele naționale, ci dimpotrivă: pentru a consolida parcursul democratic și consolidarea capacității țării de a contribui la stabilitatea regională. Astfel, implicațiile contextului de ordine și securitate internațională se răsfrâng direct asupra mediului regional de securitate. Din

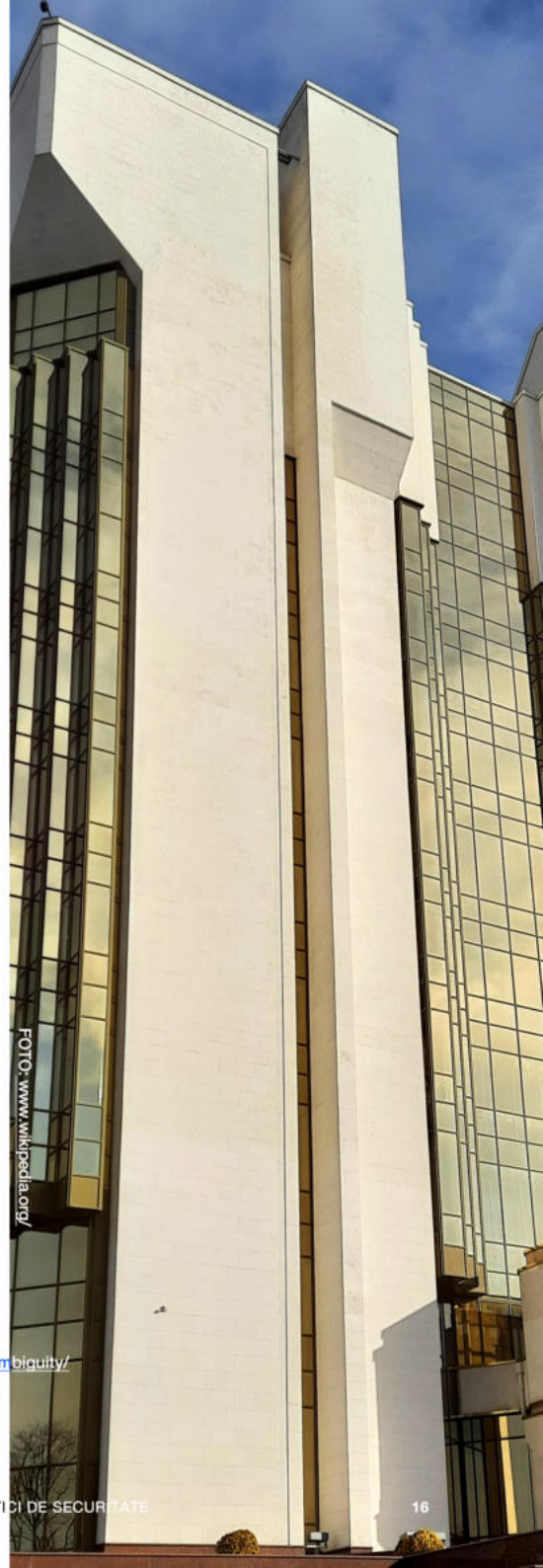

[16] Conferențiară la Academia Militară „Alexandru cel Bun", este expertă în securitate națională, analiza amenințărilor și integrarea perspectivei de gen în apărare. Doctor în Științe Politice și absolventă a centrelor de studii de securitate George C. Marshall și Daniel K. Inouye, a contribuit la elaborarea Strategiei Naționale de Apărare și a Programului Național privind Rezoluția ONU 1325 (Femeile, Pacea și Securitatea).

[17] Global Risks Report, 2026.World Economic Forum. https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2026/digest/

[18] Notă: Conform Global Risks Report, 2026, confruntarea geoeconomică este în topul peisajului riscurilor globale, plus respondenții au selectat-o drept riscul principal și pe orizontul de doi ani (până în 2028).

[19] Notă: Logica pârghiilor reflectă contextul regional care confirmă trecerea către o dinamică de interdependență instrumentalizată (weaponized interdependence), în care dependențele economice și de infrastructură sunt convertite în mecanisme de coerciție.

[20] Munich 2026: The End of Strategic Ambiguity. https://behorizon.org/munich-2026-the-end-of-strategic-ambiguity/

[21] A se vedea: Burmester I. EU and Russian Hegemony in the 'Shared Neighbourhood'. Between Coercion, Prescription, and Co-optation. The European Union in International Affairs, Palgrave Macmillan, 2024, p. 35-67.

FOTO: www.freepik.com

perspectiva puterii, regulile jocului se modifică: nu asistăm doar la schimbări de retorică, ci la schimbări de mecanisme. Eșecul negocierilor dintre actorii de putere în tentativa de a opri războiul din Ucraina, evoluțiile legate de Groenlanda, precum și transformarea energiei într-o armă geopolitică indică o reconfigurare aproape brutală, pe fundalul creșterii presiunilor interne și externe asupra Europei. Respectiv, securitatea și rolul Republicii Moldova sunt strâns legate de evoluțiile din regiune și de dinamica securității europene. Rezistența Ucrainei rămâne un factor esențial pentru pacea și stabilitatea regională.

Pentru statele mici, precum Republica Moldova, miza nu este numai adaptarea la noul context, ci supraviețuirea strategică: diplomația nu mai funcționează doar ca protocol, dar și ca instrument de protecție a suveranității, stabilității interne și a parcursului de dezvoltare. Aceasta înseamnă că, pentru Republica Moldova – stat neurtu – securitatea nu echivalează cu izolare, ci cu consolidarea parteneriatelor prin acțiuni credibile și respectarea angajamentelor asumate, în special a celor legate de parcursul de aderare la Uniunea Europeană. Iar ***credibilitatea se măsoară prin reziliență.***

Transformarea profilului democratic: de la „regim în tranziție" la democrație „rezilientă"

În noul context strategic, credibilitatea unui stat mic derivă din cât de greu poate fi „îndoit" prin presiuni: reziliență energetică, instituții funcționale, coeziune socială, continuitatea guvernării și capacitatea de a gestiona crize multiple. Alegerile parlamentare din septembrie 2025 au evidențiat reziliența Republicii Moldova în fața atacurilor hibride multiple[22], confirmând că nu doar discursul pro-democratic contează, dar păstrarea efectivă a democrației.

Republica Moldova a rezistat uneia dintre cele mai ample tentative de interferență și destabilizare asociate ciclurilor electorale, marcate de acuzații de dezinformare, cumpărare de voturi, atacuri cibernetice și încercări de incitare a tensiunilor. Respectiv, tot mai multe analize și titluri despre cazul Republicii Moldova au folosit sintagma democrația sub asediu, subliniind caracterul sistemic al presiunilor hibride asupra proceselor democratice. Republica Moldova a devenit o poveste de succes cu valoare simbolică: o țară care depășește eticheta de „cea mai săracă din Europa" și face pași concreți spre alinierea la Uniunea Europeană[23].

Până nu demult, Republica Moldova era evaluată de mai mulți indicatori internaționali drept regim hibrid. Iar în 2021, Raportul privind Indicatorul Democrației (Economist Intelligence Unit) a marcat o îmbunătățire: Republica Moldova a trecut de la regim hibrid la *democrație imperfectă*[24]. În anii următori, această încadrare s-a menținut în linii mari, iar evaluările Raportului din 2024 indică faptul că, deși scorul agregat al democrației rămâne relativ stabil (6,04 din 10), intervenția incontestabilă a unei puteri străine, în încercarea de a influența rezultatul, a dus la retrogradări la nivelul mai multor indicatori conexi[25]. O evaluare convergentă oferă și Freedom House: în 2021, scorul Republicii Moldova a fost 3,11 (pe o scală 1–7, unde 1 indică cel mai înalt progres democratic), iar regimul a fost încadrat la guvernare de tranziție / regim hibrid, pe fundalul corupției și influenței oligarhice, consecințelor fraudei bancare, lipsei controlului asupra teritoriului din stânga Nistrului și efectelor pandemiei. În raportările pentru 2023, scorul a rămas apropiat (3,14), în contextul intensificării instrumentelor hibride asupra mediului politic.

Dacă analizăm ce distinge anul 2025 de 2024 sau chiar de 2021 în peisajul electoral al Republicii Moldova, sunt relevante nu doar evoluțiile indicatorilor ce țin de democrație, ci și sofisticarea eforturilor rusești de a influența alegerile[26]. Dincolo de acești indicatori, pentru o imagine mai clară a corelației dintre democrație și securitate, este util să fie luați în considerare și alți parametri: fragilitatea statului, indicele percepției corupției, statul de drept, precum și indicatori de securitate umană, inclusiv dimensiuni asociate agendei Femeile, Pacea și Securitatea. Căci „democrația modelează felul în care trăim, modul în care ne putem exprima ideile și felul în care guvernele răspund nevoilor noastre. Acolo unde ea prosperă, oamenii se bucură de mai multă libertate, demnitate și securitate[27]."

În acest cadru, remarcăm că, dincolo de sintagma democrația sub asediu, după scrutin se conturează tot mai mult o percepție nuanțată: Republica Moldova este văzută drept un laborator fragil, dar cu o democrație reziliență, capabilă să reziste presiunilor și tentativelor de interferență[28]. În același timp, instituțiile europene au tratat alegerile ca un test de reziliență democratică și securitate, exprimând poziții oficiale de apreciere în urma scrutinului.

Revenind la alegerile din septembrie 2025, victoria decisivă a Partidului Acțiune și Solidaritate poate fi interpretată ca un mandat politic pentru accelerarea parcursului european. Acest rezultat creează și mai mult spațiu de acțiune pentru UE: crește probabilitatea unor condiționalități mai ferme în domenii precum justiția, economia sau energia, pe argumentul că „există mandat democratic" pentru reforme structurale. În paralel, discuțiile despre o Europă cu două viteze pot alimenta speranțe de integrare diferențiată pentru statele candidate care livrează reforme. În același timp, Federația Rusă nu renunță la instrumentele sale hibride cu scopul de a încetini reformele, de a eroda coeziunea internă și de a reduce atractivitatea opțiunii europene.

FOTO: www.freepik.com

[22] A se vedea: Democrația sub asediu. Provocări la adresa securității naționale și contracararea amenințărilor hibride în Republica Moldova. Studiu. Chișinău, 2025. https://pisa.md/wp-content/uploads/2025/10/Studiu.-Democratia-sub-asediu.pdf

[23] Democracy under Siege in Moldova: How Russia Exploits Divisions and Europe Risks Strategic Losses. The Hague Research Institute, September 2025. https://hagueresearch.org/democracy-under-siege-in-moldova-how-russia-exploits-divisions-and-europe-risks-strategic-losses/

[24] Notă: Potrivit Indicelui Democrației, prezentat de Economist Intelligence Unit, statele sunt clasificate conform celor patru tipuri de regimuri: democrație deplină, democrație incompletă/defectuoasă, regim hibrid și regim autoritar.

[25] What's wrong with representative democracy? Democracy Index 2024, p. 62. https://static.poder360.com.br/2025/03/the-economist-democracia-.pdf

[26] Evaluarea implicării Federației Ruse în procesele electorale din Republica Moldova în 2024-2025. https://sis.md/sites/default/files/comunicate/fisiere/Scenarii%20de%20influen%C8%9B%C4%83%202024-2025.pdf

[27] Democracy index, 2024. https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu?mapSelect=~MDA

[28] Parmentier F. La Moldavie, laboratoire de la double résilience démocratique, 7 October 2025. https://www.telos-eu.com/fr/politique-francaise-et-internationale/la-moldavie-laboratoire-de-la-double-resilience-de.html

Democrația și securitatea: dublă exigență și portofoliul riscurilor

Din perspectiva securității, democrația presupune o dublă exigență. Pe de o parte, democrația cere reziliență în fața amenințărilor externe – fie că vorbim despre o pandemie, fie despre acțiuni ostile care pun în pericol suveranitatea – ceea ce obligă statul să-și consolideze instrumentele de protecție a securității naționale, instrumente care, în situații de criză, nu sunt întotdeauna populare. Pe de altă parte, democrația presupune capacitatea de a menține coeziunea societală și funcționarea instituțiilor în pofida fragmentărilor existente, astfel încât regimul democratic să rămână favorabil pentru o masă critică de cetățeni. Însă ambele situații, solicită asigurarea și consolidarea încrederii în instituțiile de stat și guvernare. În acest cardu, evidențierea riscurilor și amenințărilor care contribui la alimentarea presiunilor asupra democrației și respectiv afectează securitatea națională a Republica Moldova este importantă.

În general, cadrul conceptual privind pericolele, riscurile și amenințările la adresa securității naționale a Republica Moldova sunt reflectate în mai multe documentele strategice, subliniind că identificarea timpurie a sursei amenințării este esențială. În acest sens, Strategia Securității Naționale (2023) a clarificat statutul Federației Ruse ca sursă principală de amenințare, fapt care a permis Republicii Moldova să-și ajusteze mai eficient politicile de apărare și securitate. Privind riscul, Legea securității naționale (2024) stabilește că acesta se referă la un „nivel de expunere la anumite amenințări, pericole, incidente, urgențe sau crize, determinat în funcție de combinația dintre probabilitatea materializării acestora și impactul consecințelor lor". Pentru a operaționaliza această definiție, este necesară o listare a principalilor factori de risc pentru securitatea națională:

- Risc cognitiv (polarizare, neîncredere, captură narativă): ținta principală a presiunilor hibride nu este doar o instituție sau guvernarea, ci încrederea în actul de guvernare (de exemplu, în alegeri, în justiție, în parteneriate externe).
- Risc de „spillover" din vecinătatea războiului, creând riscuri de securitate „prin proximitate": presiuni transfrontaliere, riscuri asupra infrastructurii, fluxuri de dezinformare și tensiuni sociale amplificate.
- Risc asupra infrastructurii critice, în special cibernetice: atacurile pot fi „negabile" și greu de atribuit, dar efectul social este imediat. Mai mult, în cazul unor incidente, serviciile de urgență pot fi vizate de perturbări intenționate, menite să diminueze capacitatea de intervenție și de gestionare a situației.
- Risc de fragmentare a coeziunii sociale: clivajele interne sunt multiplicator de vulnerabilitate și ca orice șoc (energie, economic, informațional) poate fi instrumentat pentru a bloca decizia, a eroda legitimitatea și a crea instabilitate.
- Risc structural asociat conflictului nereglementat din stânga Nistrului, care oferă un cadru de presiune graduală și poate transforma vulnerabilitățile existente în amenințări operaționale.
- Risc de criză compusă, unde cea mai periculoasă configurație este convergența: un șoc energetic poate fi susținut de operațiuni informaționale, presiune economică, incident cibernetic, cu scopul de a forța decizii politice sau de a produce schimbări de direcție strategică. Un exemplu relevant îl constituie episodul din această iarnă, când, în condiții meteo severe, pană de curent cauzată de vulnerabilitățile sistemului ucrainean și de o defecțiune pe linia Vulcănești, într-un context regional deja tensionat de războiul din vecinătate, poate genera efecte în lanț – de la presiuni economice și sociale până la vulnerabilități informaționale – mai ales atunci când comunicarea instituțională este întârziată sau necoordonată. În astfel de situații, spațiul pentru dezinformare și polarizare crește, iar costurile de recuperare și restabilire a încrederii publice pot deveni semnificativ mai mari.

FOTO: www.freepik.com

Realmente, factorii de risc enumerați evidențiază caracterul lor dinamic, amplificat de utilizarea instrumentelor hibride. În anumite contexte, riscurile pot fi convertite rapid în amenințări, iar prin măsuri adecvate de răspuns, impactul lor poate fi diminuat, transformându-le în vulnerabilități latente.

CONCLUZII

Într-o ordine internațională în reconfigurare, statele mici își apără interesele nu doar prin poziționare diplomatică, ci și prin reziliență internă și capacitatea de a reduce pârghille pe care alții le pot exercita asupra lor. În acest cadru, securitatea înseamnă reducerea dependențelor, creșterea opțiunilor și capacitatea de a absorbi șocuri.

În sistemul de securitate internațională, diplomația devine instrument de supraviețuire strategică. Pentru R. Moldova, aceasta înseamnă să coreleze coerent politica externă cu securitatea, energia cu securitatea, buna guvernare cu securitatea etc. În contextul instrumentelor hibride utilizate de F. Rusă împotriva R. Moldova, integrarea europeană devine și mai mult un subiect pe agenda de securitate. Și invers, dimensiunea hibridă devine o prioritate mainstream (domeniu de nișă) nu doar pentru comunitatea de securitate. De exemplu, faptul că dezinformarea este tot mai des tratată ca un risc major (inclusiv la nivel global) justifică politici mai ferme de reziliență societală (precum educația media) și de protecție a proceselor electorale, alături de consolidarea securității digitale și a capacității instituționale de răspuns.

Deși rămâne vulnerabilă la presiuni hibride, R. Moldova este percepută tot mai mult nu doar ca o țintă, ci și ca un partener în eforturile de contracarare. Prin experiența practică acumulată în identificarea, gestionarea și dejucarea unor operațiuni pe care și alte democrații europene le pot întâlni, țara se conturează ca o sursă relevantă de expertiză și lecții aplicate pentru partenerii săi.

În fine, în contextul actual, timpul devine o resursă strategică. În crize, „ferestrele de reacție" se îngustează: deciziile întârziate costă mai mult, iar recuperarea devine mai dificilă. Pentru un stat mic, capacitatea de anticipare, comunicare rapidă și coordonare interinstituțională contează aproape la fel de mult ca resursele materiale.

În cazul Republicii Moldova, această logică este amplificată de faptul că există un orizont politic asumat privind negocierile de aderare la Uniunea Europeană (anul 2028), ceea ce face ca viteza de implementare, predictibilitatea și coerența decizională să fie parte a securității naționale, nu doar a agendei de reforme

[4] Jones B., Trump's Board of Peace and the multilateral order, Brookings Institution, februarie 2026. https://www.brookings.edu/articles/trumps-board-of-peace-and-the-multilateral-order/

Analiză de politici publice

FOTO: www.freepik.com

OPINIE

Planul de reziliență democratică al Republicii Moldova: protejarea alegerilor într-o eră a amenințărilor hibride

Sanda Sandu[30]

Experiența Republicii Moldova ilustrează faptul că reziliența democratică necesită o adaptare constantă la amenințările în evoluție. Consolidarea capacității instituționale și protejarea integrității procesului electoral vor rămâne esențiale pentru menținerea stabilității democratice și pentru asigurarea progresului continuu al țării spre integrarea europeană.

Adoptarea Planului de consolidare a rezilienței democratice a Republicii Moldova pentru perioada 2026–2027 marchează un pas important în efortul țării de a proteja instituțiile democratice de interferențe externe și de amenințări hibride. Aprobat de Consiliul Suprem de Securitate și elaborat pe baza experienței ciclurilor electorale recente, planul stabilește măsuri concrete pentru consolidarea securității cibernetice, prevenirea finanțării politice ilicite și întărirea securității informaționale[31]. Implementarea acestuia reflectă recunoașterea tot mai accentuată, atât în rândul autorităților moldovenești, cât și al partenerilor internaționali, că reziliența democratică a devenit o componentă esențială a securității naționale.La 28 septembrie 2025, Republica Moldova a organizat alegeri parlamentare într-un context marcat de o amplă campanie de interferență hibridă, atribuită pe scară largă Rusiei, reprezentând una dintre cele mai semnificative astfel de acțiuni care au vizat țara și regiunea[32] extinsă. În pofida tentativelor persistente de a submina procesul electoral prin sprijin financiar ilegal, operațiuni de dezinformare, atacuri cibernetice, amenințări cu bombă, proteste coordonate și eforturi de perturbare a instituțiilor statului[33].

Interferența externă a luat multiple forme, inclusiv campanii de dezinformare, atacuri cibernetice și finanțare ilegală a campaniilor electorale. Alegerile din Republica Moldova au fost descrise de observatori internaționali ca fiind supuse unor operațiuni coordonate de influență externă, menite să destabilizeze instituțiile democratice și să submineze încrederea publică[34]. Orientarea politică pro-europeană a Republicii Moldova și statutul său de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană au sporit expunerea la astfel de amenințări hibride. Uniunea Europeană a acordat Republicii Moldova statutul de candidat în 2022 și, de atunci, a intensificat cooperarea pentru consolidarea guvernanței, a instituțiilor democratice și a rezilienței în domeniul securității.

[30] Cofondatoare a Platformei pentru Inițiative în Securitate și Apărare și manager de program la Fundația Konrad Adenauer, are o experiență de peste 8 ani în societatea civilă și organizații internaționale. Fellow Wikimedia pe Drepturile Omului, este expertă în anticorupție, integritate și guvernarea sectorului de securitate, publicând studii privind securitatea informațională și coordonarea asistenței externe.

[31] Consiliul Național de Securitate a aprobat Planul de consolidare a rezilienței democratice pentru următorii doi ani. https://presedinte.md/rom/presa/consiliul-national-de-securitate-a-aprobat-planul-de-consolidare-a-rezilientei-democratice-pentru-urmatorii-doi-ani

[32] Moldova: country election risk assessment (cera). https://alliance4europe.eu/report/moldova-country-election-risk-assessment-cera

Planul de reziliență abordează direct aceste vulnerabilități prin consolidarea independenței mass-media, îmbunătățirea transparenței privind proprietatea în domeniul media și promovarea educației civice și a alfabetizării media. Aceste măsuri urmăresc contracararea dezinformării și consolidarea încrederii publice în instituțiile democratice. Mass-media independente și cetățenii informați joacă un rol esențial în menținerea stabilității democratice, în special în perioada alegerilor. Experții europeni în politici publice subliniază că reziliența necesită o reglementare solidă a mass-media, medii informaționale transparente și mecanisme eficiente de protecție împotriva manipulării.

Securitatea cibernetică reprezintă un alt pilon central al strategiei de reziliență a Republicii Moldova. Planul include măsuri pentru consolidarea infrastructurii de securitate cibernetică, realizarea unor audituri independente ale sistemelor electorale și îmbunătățirea coordonării instituționale în răspunsul la amenințările cibernetice[35]. Aceste măsuri reflectă importanța tot mai mare a securității cibernetice pentru integritatea procesului electoral. Republica Moldova s-a confruntat cu incidente cibernetice și tentative de interferență digitală, ceea ce demonstrează necesitatea unor mecanisme instituționale de apărare mai puternice. Organizațiile internaționale specializate în integritatea alegerilor au identificat atacurile cibernetice, dezinformarea digitală și finanțarea ilegală a campaniilor drept amenințări majore la adresa proceselor democratice din Republica Moldova.

Transparența financiară joacă un rol esențial în protejarea proceselor democratice. Planul de reziliență include măsuri pentru îmbunătățirea monitorizării financiare, consolidarea mecanismelor de combatere a spălării banilor și reglementarea activelor digitale, precum criptomonedele. Aceste reforme urmăresc prevenirea influențării alegerilor și a partidelor politice prin fluxuri financiare ilicite. Procesele electorale din Republica Moldova au fost afectate de scheme de cumpărare a voturilor și de finanțare politică ocultă, asociată cu actori externi, ceea ce evidențiază importanța supravegherii financiare în protejarea democrației.

FOTO: https://presedinte.md

Planul de reziliență este aliniat eforturilor europene mai ample de consolidare a rezilienței democratice[36]. Uniunea Europeană a instituit inițiative destinate combaterii dezinformării, protejării integrității proceselor electorale și consolidării rezilienței împotriva manipulării externe. Aceste inițiative includ instrumente pentru detectarea campaniilor de dezinformare, îmbunătățirea schimbului de informații și consolidarea nivelului de pregătire instituțională. De asemenea, Uniunea Europeană a desfășurat în Republica Moldova o misiune

[33] Countering Hybrid Threats. Lessons from Eastern Europe. https://dgap.org/en/research/publications/countering-hybrid-threats

[34] Elections in Moldova. https://www.osce.org/odihr/elections/moldova

[35] How the EU Rewrote its Cyber Diplomacy Playbook in Moldova's 2025 Elections. https://gjia.georgetown.edu/2026/01/31/how-the-eu-rewrote-its-cyber-diplomacy-playbook-in-moldovas-2025-elections/

[36] The new European Centre for Democratic Resilience starts its work. https://enlargement.ec.europa.eu/news/new-european-centre-democratic-resilience-starts-its-work-2026-02-24_en

civilă menită să consolideze capacitatea de gestionare a crizelor și să contracareze amenințările hibride, inclusiv atacurile cibernetice și informaționale.

Totodată, Planul de reziliență al Republicii Moldova reflectă evoluția mediului de securitate al țării și orientarea sa strategică spre integrarea europeană. Statutul de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană a consolidat importanța reformelor democratice și a rezilienței instituționale. Oficialii europeni au subliniat importanța consolidării instituțiilor democratice și a protejării integrității procesului electoral ca elemente esențiale ale procesului de aderare al Republicii Moldova.

În cele din urmă, Planul de consolidare a rezilienței democratice reprezintă un efort proactiv de protejare a sistemului democratic al Republicii Moldova. Prin abordarea vulnerabilităților legate de securitatea cibernetică, transparența financiară, integritatea mass-media și coordonarea instituțională, planul oferă un cadru structurat pentru protejarea alegerilor și a guvernării democratice. Eficiența sa va depinde de angajamentul politic susținut, de capacitatea instituțională și de continuarea cooperării cu partenerii europeni și internaționali.

Experiența Republicii Moldova ilustrează faptul că reziliența democratică necesită o adaptare constantă la amenințările în evoluție. Consolidarea capacității instituționale și protejarea integrității procesului electoral vor rămâne esențiale pentru menținerea stabilității democratice și pentru asigurarea progresului continuu al țării spre integrarea europeană.

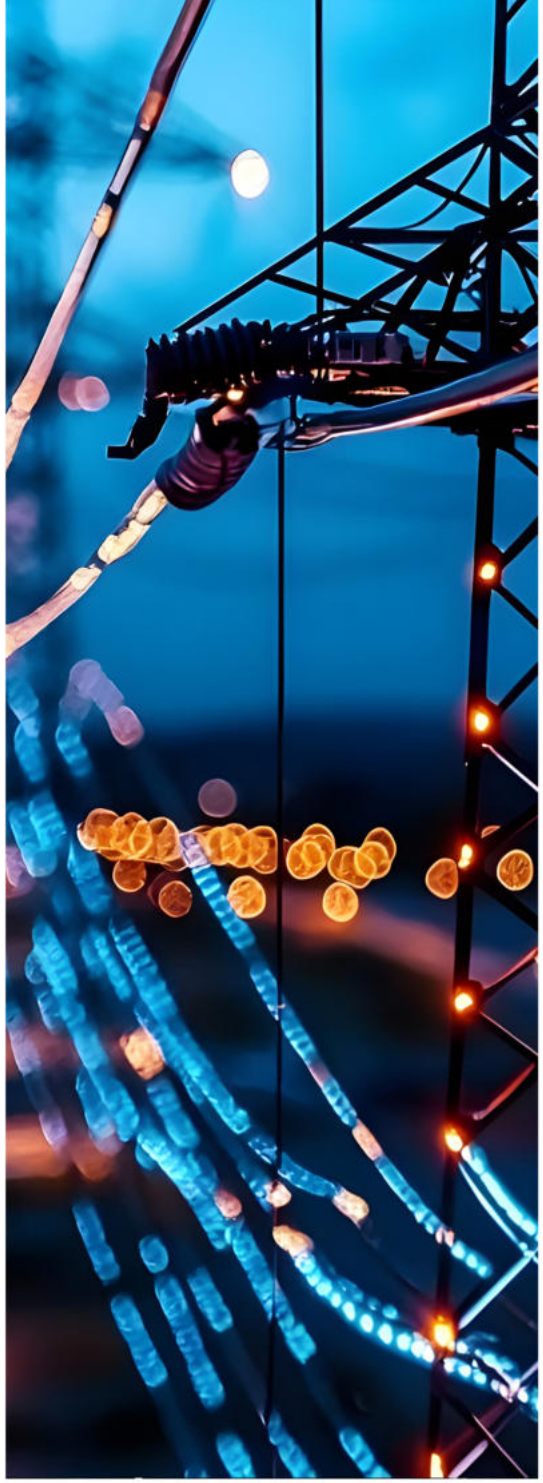

OPINIE

Pana de curent din 31 ianuarie din Republica Moldova: managementul crizei și provocarea rezilienței energetice

Sanda Sandu

La 31 ianuarie 2026, în Republica Moldova a fost o pană majoră de electricitate care a afectat aproximativ 60–70% din teritoriul său și a scos în evidență vulnerabilități critice ale infrastructurii energetice.

Întreruperea, care a durat mai mult de trei ore în majoritatea regiunilor, a perturbat transportul, comunicațiile, serviciile publice și activitatea economică[37]. Pana de curent a fost declanșată de o perturbare în sistemul regional de electricitate, provenită din Ucraina, care a activat mecanismele automate de protecție și a deconectat Republica Moldova de la principala sa rută de import al energiei electrice. Incidentul a testat capacitatea Republicii Moldova de gestionare a crizelor și a evidențiat urgența finalizării proiectelor strategice de infrastructură menite să consolideze reziliența energetică.

Cauzele penei de curent și vulnerabilitatea sistemică

Sistemul energetic al Republicii Moldova depinde în mare măsură de importuri, în special din România, prin infrastructura de transport interconectată cu țările vecine. Republica Moldova a fost sincronizată cu rețeaua continentală europeană de electricitate în 2022[38] prin intermediul Rețelei Europene a Operatorilor de Sisteme de Transport al Energiei Electrice (ENTSO-E), fapt care a permis importul de energie electrică de la partenerii europeni, menținând în același timp conexiunile fizice ale infrastructurii din regiune[39]. La 31 ianuarie, instabilitatea din sistemul energetic al Ucrainei a declanșat protocoale automate de siguranță, deconectând linia de transport de 400 de kilovolți care furniza Republicii Moldova energie electrică importată[40].

Dorin Junghietu a declarat că declanșatorul inițial al avariei a fost un factor meteorologic, care a afectat o linie veche din rețea. „Declanșatorul a fost un factor meteorologic. În ziua precedentă au fost rafale de vânt, iar în dimineața de 31 ianuarie un conductor s-a rupt pe una dintre faze. Linia are peste 50 de ani, toate ciclurile de răcire și încălzire o deteriorează, la care se adaugă și greutatea depunerilor de gheață, iar punctul cel mai slab a cedat”, a explicat ministrul.

[37] Ministerul energiei al Republicii Molodva. https://energie.gov.md/ro

[38] Energie electrică. https://www.energie.gov.md/ro/content/energie-electrica

[39] ENTSO-E increased by 500 MW the commercial capacity between the continental power system and those of Moldova and Ukraine. https://www.energie.gov.md/en/content/entso-e-increased-500-mw-commercial-capacity-between-continental-power-system-and-those

punctul cel mai slab a cedat", a explicat ministrul.

Această rută de transport furnizează în mod normal mai mult de jumătate din cererea de energie electrică a Republicii Moldova, ceea ce o face esențială pentru stabilitatea energetică națională[41]. Mecanismele automate de protecție au deconectat linia pentru a preveni deteriorarea infrastructurii rețelei electrice și pentru a evita apariția unor avarii în lanț în rețelele interconectate.

Pana de curent a afectat servicii esențiale la nivel național[42]. Semaforele au încetat să funcționeze, transportul public a fost perturbat, iar activitatea comercială a fost temporar suspendată. Procedurile de trecere a frontierei au trecut la control manual din cauza pierderii alimentării cu energie electrică. Telecomunicațiile și conectivitatea la internet au fost parțial întrerupte în mai multe regiuni. Aceste perturbări au demonstrat dependența administrației publice, a sistemelor de transport și a activității economice de o alimentare stabilă cu energie electrică.

Răspunsul guvernamental și tehnic

Autoritățile din Republica Moldova și operatorii tehnici au reacționat imediat pentru stabilizarea sistemului energetic. Moldelectrica a coordonat procedurile tehnice de restabilire, inclusiv stabilizarea rețelei, echilibrarea frecvenței și reconectarea treptată la sursele externe de alimentare[43]. Restabilirea stabilității rețelei a necesitat sincronizarea cu sistemele de transport ale țărilor vecine pentru a asigura reconectarea în condiții de siguranță. Coordonarea răspunsului a fost asigurată de Ministerul Energiei și de Centrul Național de Management al Crizelor, recent creat[44]. România a oferit asistență de urgență prin interconexiunile transfrontaliere de energie electrică. Operatorul român al sistemului de transport al energiei electrice, Transelectrica, a coordonat fluxurile de electricitate pentru a sprijini stabilizarea și restabilirea rețelei din Republica Moldova. Aceste interconexiuni au fost reabilitate și testate în ultimii ani, în cadrul planificării privind consolidarea rezilienței infrastructurii energetice a Republicii Moldova[45].

Instituțiile guvernamentale au coordonat măsurile tehnice și administrative de răspuns la criză. Ministerul Energiei a oferit informări publice în care au fost explicate cauzele tehnice ale penei de curent și a fost prezentat progresul procesului de restabilire a alimentării. Această comunicare a contribuit la menținerea informării publicului și la asigurarea transparenței în timpul situației de urgență.

Lacune de infrastructură și proiecte strategice întârziate

Pana de curent a intensificat atenția asupra întârzierilor în realizarea liniei de transport Vulcănești–Chișinău. Acest proiect este conceput pentru a conecta direct rețeaua electrică a Republicii Moldova la România și la rețeaua europeană de electricitate, evitând rutele vulnerabile la perturbări regionale[46]. Ministrul Energiei, Dorin Junghietu, a explicat că întârzierile în construcție au fost cauzate de condițiile meteorologice nefavorabile și de provocările logistice legate de livrarea echipamentelor pentru stațiile electrice[47].

Evaluarea managementului crizei și implicațiile pe termen lung

Răspunsul Republicii Moldova la pana de curent a demonstrat o capacitate îmbunătățită de gestionare a crizelor, deși au persistat unele provocări. Autoritățile au restabilit alimentarea cu energie electrică în câteva ore, au coordonat acțiunile cu partenerii regionali și au implementat proceduri tehnice de stabilizare. Aceste acțiuni au limitat durata penei de curent și au redus impactul economic. Pana de curent a evidențiat, de asemenea, vulnerabilități structurale legate de proiecte de infrastructură nefinalizate și de dependența de un număr limitat de rute de transport al energiei electrice. Republica Moldova continuă să investească în modernizarea infrastructurii și în interconexiuni regionale pentru a îmbunătăți reziliența rețelei electrice.

CONCLUZIE

Pana de curent din 31 ianuarie a reprezentat un test major pentru sistemul electric al Republicii Moldova și pentru instituțiile responsabile de gestionarea crizelor. Incidentul a evidențiat limitări ale infrastructurii, demonstrând în același timp progrese în coordonarea tehnică și în răspunsul la situații de urgență. Autoritățile Republicii Moldova au restabilit eficient alimentarea cu energie electrică și au gestionat criza prin cooperare cu partenerii regionali.

Pana de curent a evidențiat importanța finalizării proiectelor de infrastructură, precum linia Vulcănești–Chișinău, și a consolidării integrării cu rețelele europene de electricitate. Continuarea investițiilor în infrastructură și cooperarea regională rămân esențiale pentru îmbunătățirea rezilienței energetice pe termen lung a Republicii Moldova și pentru asigurarea unei alimentări fiabile cu energie electrică.

[40] Blackoutul și falșii patrioți din politica moldovenească. https://www.dw.com/ro/blackoutul-%C8%99i-fal%C8%99ii-patrio%C8%9Bi-din-politica-moldoveneasc%C4%83/a-75746548

[41] Key electricity sector data 2024. https://www.energy-community.org/contracting-parties/Moldova.html

[42] Actualizare privind situația în domeniul energetic, evoluția condițiilor meteo și starea drumurilor (31.01, ora 15:00). https://www.cnmc.gov.md/ro/comunicate-de-presa/actualizare-privind-situatia-domeniul-energetic-evolutia-conditiilor-meteo-si

[43] De ce linia Vulcănești-Chișinău nu este încă funcțională, în pofida prognozelor? Explicația ministrului Energiei. https://newsmaker.md/ro/de-ce-linia-vulcanesti-chisinau-nu-este-inca-functionala-in-pofida-prognozelor-explicatia-ministrului-energiei

[44] Comunicate de presă. https://www.cnmc.gov.md/ro and Government Approves Establishment of National Crisis Management Center for Enhanced Citizen Protection. https://www.cnmc.gov.md/en/press-releases/government-approves-establishment-national-crisis-management-center-enhanced-citizen

[45] Blackout în Republica Moldova. Ajutor din România și Ucraina pentru restabilirea alimentării cu energie. https://newsweek.ro/international/blackout-in-republica-moldova-ajutor-din-romania-si-ucraina-pentru-restabilirea-alimentarii-cu-energie

[46] Moldova Power System Development Project. https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P160829

[47] De ce linia Vulcănești-Chișinău nu este încă funcțională, în pofida prognozelor? Explicația ministrului Energiei. https://newsmaker.md/ro/de-ce-linia-vulcanesti-chisinau-nu-este-inca-functionala-in-pofida-prognozelor-explicatia-ministrului-energiei

OPINIE

Blackout 2026: vulnerabilități vechi, soluții amânate

Echipa PISA

La 31 ianuarie 2026, Republica Moldova a fost afectată de o pană de curent electric la scară largă, care a lăsat fără energie o mare parte a teritoriului țării și a evidențiat vulnerabilitățile sistemului energetic național. Conform declarațiilor Ministrului Energiei Dorin Junghietu, incidentul a fost generat de mai mulți factori, inclusiv de vulnerabilitățile existente în sistemul electroenergetic ucrainean, aflat sub presiune constantă, precum și de o defecțiune tehnică produsă pe linia Vulcănești – Centrala Termoelectrică de la Cuciurgan (MGRES)[48]. Atât guvernarea, cât și unii experți au comparat incidentul cu un similar produs în noiembrie 2022, subliniind că, de această dată, Republica Moldova a fost mai bine pregătită și a reușit să gestioneze criza mai eficient. Nu contestăm faptul că, în acest caz, restabilirea funcționalității sistemului electroenergetic a fost realizată într-un interval mai scurt de timp. Vom analiza succint, în retrospectivă, măsurile întreprinse în ultimii trei ani pentru reducerea vulnerabilităților existente și prevenirea repetării unor pene de curent la scară largă.

În ceea ce privește noile capacități flexibile locale de generare a energiei electrice, situația a rămas, în mare măsură, similară celei din 2022. Eliminarea acestei vulnerabilități a fost tergiversată o perioadă îndelungată din diverse motive – tehnice, economice, financiare, ecologice etc. Un factor esențial l-a constituit și accesibilitatea unei surse majore de energie, și anume MGRES. Însă această sursă, controlată de Federația Rusă, a menținut o dependență energetică și a lăsat ușa deschisă pentru diverse atacuri hibride din partea Moscovei la adresa securității energetice a R. Moldova. Acest fapt a determinat guvernarea de la Chișinău să acționeze într-un mod mai hotărât. Un prim pas important a fost lansarea licitației privind construcția a două CET-uri cu o putere electrică totală de 55 MW și termică de 43 Gcal/h[49], în decembrie 2022. Totuși, după multiple prelungiri și relansări, această inițiativă se află, până în prezent, tot la etapa de licitație.

La 1 ianuarie 2025, Chișinăul a încetat să mai procure energie electrică de la MGRES.

[48] Junghietu: Linia Vulcănești-Chișinău ar fi redus impactul avariei energetice din 31 ianuarie. https://radiomoldova.md/p/68903/junghietu-linia-vulcanesti-chisinau-ar-fi-redus-impactul-avariei-energetice-din-31-ianuarie

[49] Lansarea licitației internaționale pentru construcția unor noi centrale de cogenerare de înaltă eficiență pentru Termoelectrica S.A. https://ucipe.gov.md/ro/media/lansarea-licitatiei-internationale-pentru-constructia-unor-noi-centrale-de-cogenerare-de

Însă, această măsură nu a fost precedată de dezvoltarea unor surse locale de energie electrică, flexibile, capabile să asigure cel puțin sarcina de bază a sistemului electroenergetic național. Abia la 16 ianuarie 2025, Comisia pentru Situații Excepționale a solicitat activarea Mecanismului de Protecție civilă al UE, prin care se solicita suport de urgență pentru instalarea, la S.A. Termoelectrica, a unei turbine pe gaz, cu puterea de 125 MW, precum și a 10 turbine cu capacitate de 10 MW destinate pentru la S.A. „Termoelectrica" și S.A. „CET-Nord"[50]. Din păcate, această inițiativă tardivă nu a produs nici până în prezent rezultate tangibile.

Pe de altă parte, Guvernul raportează succese remarcabile la capitolul capacități instalate din surse regenerabile de energie (SER) care în ultimii trei ani au crescut spectaculos de la 347 MW la sfârșitul lui 2022, la circa 1000 MW în prezent[51]. Totuși, în absența unor capacități de stocare a energiei, aceste surse intermitente nu pot contribui în mod decisiv la asigurarea stabilității sistemului electroenergetic național. Dimpotrivă, în lipsa unor capacități flexibile de generare, sau de stocare a energiei electrice, noile capacități de producere din surse SER pot amplifica fragilitatea sistemului.

În ceea ce privește interconexiunile, situația pare a fi mai bună, dar încă departe de a fi optimală. Sincronizarea sistemului electroenergetic național cu rețeaua continentală ENTSO-E, în martie 2022, poate fi apreciată pozitiv, doar că acest pas se datorează în întregime Ucrainei.

Republica Moldova nu este membru cu drepturi depline al ENTSO-E, pentru că nici în prezent nu poate întruni o serie de condiții tehnic de bază, printre care: stabilitatea tehnică demonstrată (inclusiv simulări de funcționare în regim normal și de avarie [N-1]), capacități suficiente de echilibrare etc. Una din condițiile pe care le înaintează ENTSO-E față de membrii săi se referă la interconectarea suficientă cu sistemele electroenergetice ale țărilor vecine-membre ale ENTSO-E. Specific pentru sistemul electroenergetic național sunt interconexiunile neproporționale ca număr și capacitate cu sistemele vecine. Din cele cinci interconexiuni LEA cu România, 4 sunt linii cu un impact local, cu capacitatea de 110 kV. Din punct de vedere a securității energetice și a interconectării cu sistemele vecine, o importanță strategică o dețin liniile cu capacitatea de 400 kV și 330 kV. Unica linie de 400 kV care ne conectează cu sistemul electroenergetic al României, traversează multiplu teritoriul Ucrainei inclusiv nodul electroenergetic de la MGRES. Noua linie de 400 kV, Vulcănești-Chișinău, nu a fost dat în exploatare până la finele lui 2025.

FOTO: www.freepik.com

[50] Decizia CSE: Activarea Mecanismului de Protecție Civilă al UE și generatoare IGSU pentru asigurarea securității energetic. https://mai.gov.md/ro/node/9466

[51] Countering Hybrid Threats. Lessons from Eastern Europe. https://dgap.org/en/research/publications/countering-hybrid-threats

Sunt unele progrese la capitolul implementării altor două LEA de 400 kV – Bălți-Suceava și Strășeni-Gutinaș. Construcția acestor linii ar schimba radical situația. Însă având experiența construcției primei linii LEA 400 kV Vulcănești-Chișinău, tindem să credem că vor dura ani buni până când aceste linii vor fi operaționale.

Totuși, la capitolul interconexiuni, a apărut un element nou care marchează o evoluție pozitivă față de anul 2022 și care a contribuit la diminuarea impactului penei de curent de amploare din 31 ianuarie 2026. Este vorba despre repunerea în funcțiune a celor patru linii radiale de 110 kV, care au permis conectarea, în regim de insulă, a raioanelor din vestul țării la sistemul electroenergetic românesc. Cu toate acestea, interconexiunile radiale rămân soluții locale, limitate ca amploare, și nu constituie o dovadă a creșterii durabilității întregului sistem.

De asemenea, flexibilitatea sistemului nu s-a consolidat în ultimii ani, aceasta a devenit și mai fragil, odată cu diminuarea rolului MGRES ca element al sistemului electroenergetic național, fără a pune în funcțiune alte surse flexibile de generare a energiei. În prezent, atât sarcina de bază cât și flexibilitatea sistemului, mai depind de importuri, în mod special din România. În situația în care dispunem de o singură interconexiune majoră cu România, sistemul electroenergetic național va rămâne vulnerabil.

Progresele înregistrate și în domeniul stocării energiei electrice în baterii (BESS) rămân modeste. Din afirmațiile reprezentanților Ministerului Energiei, până la finele anului 2026, cu investiții din partea sectorului privat, ar urma să fie puse în funcțiune capacități BESS de până la 200 MWh. În derulare este licitația pentru marii producători eligibili[52], care vor fi obligați să instaleze alături de noi capacități SER-eoliene și capacități de stocare (minimum 44 MWh). Însă toate aceste inițiative vorbesc doar despre intenții de viitor și ele n-au avut vreun rol în prevenirea incidentului din 31 ianuarie 2026. Totodată noile capacități de stocare care urmează a fi instalate, sunt de tip Grid-Following (GFL), care urmează parametrii tehnici a rețelei deja existente. Însă în cazul în care rețeaua cade, aceste sisteme se deconectează, corespunzător nu ar fi o soluție fiabilă pentru șocuri de amploare asupra sistemului electroenergetic național.

[52] Ministry of Energy holds first public consultations on the tender for granting large eligible producer status for wind projects with storage capacity.
https://energie.gov.md/en/content/ministry-energy-holds-first-public-consultations-tender-granting-large-eligible-producer

CONCLUZIE

Putem afirma că incidentul produs la 31 ianuarie 2026, nu putea fi evitat, iar sistemul electroenergetic național nu a dispus de suficiente capacități pentru a minimiza amploarea acestuia. În comparație cu anul 2022, sistemul electroenergetic național nu și-a consolidat decisiv reziliența și a rămas la fel de sensibil la șocuri externe. Punerea în funcțiune a noii linii LEA 400 Vulcănești-Chișinău, va genera o serie de avantaje tehnice, însă nu va elimina definitiv vulnerabilitatea existenței unei singure interconexiuni majore cu sistemul electroenergetic românesc. În contextul atacurilor sistematice ale Federației Ruse asupra sistemului energetic ucrainean, riscul unor noi incidente similare nu va dispărea definitiv. Având în vedere că construcția unor noi capacități de generare locală flexibile stagnează, iar noile interconexiuni majore cu România necesită încă mult timp, cea mai rapidă opțiune pentru sporirea rezilienței sistemului electroenergetic național la noi șocuri externe ar fi instalarea unui sistem de stocare de tip BESS GFM (Grid-Forming), capabil să genereze referință de tensiune și frecvență.

Sistemul electroenergetic național este unul de dimensiuni mici, ar putea fi susținut de o capacitate optimă BESS-GFM de circa 400 MWh. O asemenea soluție, în tandem cu noua LEA Vucănești-Chișinău, ar oferi o serie de avantaje: în cazul unor șocuri externe, ar permite prevenirea unui colaps imediat al sistemului; în cazul unor perturbații majore, ar putea stabiliza sistemul; în cazul unei noi pene de curent de amploare, ar permite repornirea rapidă a sistemului; la necesitate ar putea servi în calitate de generator sincron virtual. Totodată aceasta este o soluție tehnic fezabilă, necesită mai puțin timp pentru implementare și la costuri acceptabile.

[33] Countering Hybrid Threats. Lessons from Eastern Europe.
https://dgap.org/en/research/publications/countering-hybrid-threats

[34] Elections in Moldova. https://www.osce.org/odihr/elections/moldova

[35] How the EU Rewrote its Cyber Diplomacy Playbook in Moldova's 2025 Elections.
https://gjia.georgetown.edu/2026/01/31/how-the-eu-rewrote-its-cyber-diplomacy-playbook-in-moldovas-2025-elections/

[36] The new European Centre for Democratic Resilience starts its work.
https://enlargement.ec.europa.eu/news/new-european-centre-democratic-resilience-starts-its-work-2026-02-24_en

ARTICOL

Dezvoltarea dimensiunii de securitate și apărare a Uniunii Europene și implicațiile pentru securitatea Republicii Moldova.

Sanda Sandu

Introducere și relevanța temei

Transformările accelerate ale mediului de securitate european, generate de războiul Federației Ruse împotriva Ucrainei, competiția strategică globală și incertitudinile privind arhitectura de securitate transatlantică, au determinat Uniunea Europeană (UE) să își consolideze dimensiunea de apărare și să evolueze dintr-un actor predominant economic într-un actor strategic cu rol direct în securitate. Această evoluție are implicații directe pentru statele vecine UE, în special pentru Republica Moldova, care se confruntă cu riscuri de securitate hibride din partea Federației Ruse și vulnerabilități structurale.

În acest context, securitatea europeană și securitatea națională a Republicii Moldova devin interdependente. Strategia de securitate națională a Republicii Moldova recunoaște explicit Uniunea Europeană ca actor de importanță majoră în asigurarea securității naționale, iar integrarea europeană este considerată un instrument strategic de consolidare a rezilienței statului. Consolidarea dimensiunii de apărare a UE oferă Republicii Moldova oportunități, dar și provocări, care necesită adaptarea politicilor naționale și accelerarea reformelor în domeniul securității și apărării.

Descrierea problemei

Problema centrală analizată este transformarea Uniunii Europene într-un actor mai robust în domeniul securității și apărării și implicațiile acestei transformări pentru Republica Moldova. Această evoluție este determinată de deteriorarea mediului de securitate european, slăbirea ordinii internaționale bazate pe reguli și necesitatea Europei de a-și asuma o responsabilitate mai mare pentru propria securitate și asupra securității Ucrainei.

Conferința de Securitate de la München 2026[53] și Forumul Economic Mondial de la Davos[54] 2026 au evidențiat clar această tendință. Liderii europeni au subliniat necesitatea consolidării autonomiei strategice a Europei[55], creșterii investițiilor în apărare și dezvoltării unei capacități independente de reacție la amenințările externe[56].

Pentru Republica Moldova, această evoluție este de o importanță critică, deoarece securitatea sa este direct influențată de stabilitatea regională, de capacitatea UE de a contracara amenințările hibride și de gradul de integrare a Moldovei în Uniunea Europeană și suport în cadrul structurilor europene de securitate.

Privire de ansamblu: evoluția dimensiunii de apărare a UE

Uniunea Europeană a evoluat treptat de la o comunitate economică la un actor strategic cu rol în securitate și apărare. Această evoluție s-a accelerat după 2014, odată cu anexarea Crimeei de către Rusia, și a devenit o prioritate strategică după invazia pe scară largă a Ucrainei în 2022.

Astăzi, UE dezvoltă instrumente concrete în domeniul apărării, inclusiv Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC); Fondul European de Apărare; Facilitatea Europeană pentru Pace; inițiative de mobilitate militară și interoperabilitate; consolidarea industriei europene de apărare.

În 2009, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Uniunea Europeană a instituit o clauză de apărare reciprocă prevăzută la articolul 42 alineatul (7)[57]. Aceasta stabilește că, în cazul în care un stat membru este victima unei agresiuni armate pe teritoriul său, celelalte state membre au obligația de a-i acorda ajutor și asistență prin toate mijloacele aflate la dispoziția lor.

Parlamentul European[58] a evidențiat necesitatea unei cooperări mai strânse între UE și NATO, afirmând NATO ca piatra de temelie a apărării colective, solicitând totodată un pilon de apărare al UE mai puternic pentru a permite UE să acționeze autonom, dacă este necesar. Europarlamentarii au subliniat importanța capacităților militare interoperabile în întreaga Europă, precum și a achizițiilor comune, a cooperării industriale, a standardizării și a alinierii la planificarea NATO pentru a evita duplicarea și a îmbunătăți gradul de pregătire.

La Conferința de Securitate de la München 2026, președinta Comisiei Europene a subliniat că clauza de apărare mutuală a UE trebuie „activată și tratată ca o obligație reală", evidențiind rolul Uniunii ca garant al securității colective[59]. Această evoluție reflectă o schimbare fundamentală: UE nu mai este doar un actor economic, ci cu un rol mai mare de securitate.

Această transformare are implicații directe și asupra statelor partenere. Consolidarea dimensiunii de apărare a UE include extinderea cooperării cu țările candidate și partenere strategice. Instrumente precum Facilitatea Europeană pentru Pace, misiunile civile și militare ale UE, programele de instruire și consolidare a capacităților sunt concepute pentru a sprijini reziliența și capacitatea de apărare a partenerilor vulnerabili la presiuni externe.

[53] Munich Security Report 2026. https://securityconference.org/en/publications/munich-security-report/2026/

[54] Global Risks Report 2026. https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2026/

[55] Extins și consolidat: deschiderea unui nou capitol pentru parteneriatele UE în domeniul apărării, comunicat de presă. https://www.europarl.europa.eu/news/es/press-room/20260206IPR33902/expanded-and-enhanced-opening-a-new-chapter-for-eu-defence-partnerships

[56] Discurs al președintei Comisiei Europene privind consolidarea dimensiunii de apărare a UE (Speech 26/414), 2026. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_26_414

[57] Tratatul privind Uniunea Europeană (versiune consolidată), articolul 42 – Politica de securitate și apărare comună. https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu_2008/art_42/oj/eng

[58] UE are nevoie de parteneri de securitate noi și mai mulți. https://www.eppgroup.eu/ro/zona-presei/ue-are-nevoie-de-parteneri-de-securitate-noi-si-mai-multi

[59] UE ar trebui să dea substanță pactului de apărare reciprocă, afirmă Ursula von der Leyen. https://www.reuters.com/business/media-telecom/eu-should-bring-life-mutual-defence-pact-von-der-leyen-says-2026-02-14/

Pentru Republica Moldova, această evoluție creează oportunități concrete: acces la sprijin pentru modernizarea armatei, consolidarea apărării cibernetice, creșterea interoperabilității instituționale și integrarea treptată în arhitectura de securitate europeană. În același timp, implică și responsabilități sporite, inclusiv accelerarea reformelor, creșterea investițiilor în sectorul de securitate și asumarea unei cooperări mai profunde cu Uniunea Europeană.

Una dintre principalele concluzii ale Conferința de Securitate de la München 2026 a fost necesitatea ca Europa să își consolideze capacitatea de apărare independentă, în contextul incertitudinilor privind angajamentul SUA și al intensificării amenințărilor globale[60].

În paralel, Forumul Economic Mondial de la Davos 2026 a evidențiat creșterea cheltuielilor europene pentru apărare și rolul tehnologiilor emergente, inclusiv inteligența artificială, în transformarea securității.

FOTO: www.freepik.com

UE ca actor de securitate în Strategia de securitate națională a Republicii Moldova

Strategia de securitate națională[61] a Republicii Moldova consacră în mod explicit Uniunea Europeană ca actor central în asigurarea securității, stabilității și rezilienței statului. Documentul definește integrarea europeană nu doar ca un obiectiv de politică externă, ci ca un instrument strategic pentru garantarea securității naționale, consolidarea suveranității și protejarea ordinii constituționale în fața amenințărilor externe, în special a celor provenite din partea Federației Ruse.

Această abordare reflectă o schimbare fundamentală în gândirea strategică a Republicii Moldova. În contextul războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei și al utilizării sistematice a instrumentelor hibride pentru destabilizarea statelor din vecinătatea sa, securitatea Republicii Moldova nu mai poate fi garantată exclusiv prin mijloace interne sau prin statutul formal de neutralitate. În schimb, securitatea Moldovei devine inseparabil legată de securitatea europeană și de capacitatea Uniunii Europene de a acționa ca furnizor de securitate[62].

În acest context, integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană reprezintă o soluție pentru asigurarea securității sale pe termen lung. Integrarea europeană oferă Republicii Moldova acces la un sistem colectiv de securitate bazat pe solidaritate politică, sprijin instituțional, cooperare strategică și mecanisme de descurajare indirectă împotriva agresiunii externe.

[60] NATO va deveni mai orientată spre leadership european, afirmă secretarul general Mark Rutte. https://www.reuters.com/world/nato-will-become-more-european-led-nato-chief-rutte-says-2026-02-13

[61] Strategia de securitate națională a Republicii Moldova. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro

[62] Strategic Compass on Security and Defence. https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en

Această realitate devine și mai relevantă în contextul incertitudinii majore privind evoluția războiului din Ucraina și formatul viitor al arhitecturii de securitate regionale. Rezultatul negocierilor privind Ucraina va influența direct mediul de securitate al Republicii Moldova, inclusiv gradul de vulnerabilitate al acesteia la presiuni militare, hibride și politice din partea Federației Ruse. În cazul unui aranjament de securitate care nu va include garanții solide pentru statele din vecinătatea Rusiei, Republica Moldova va rămâne expusă unor riscuri semnificative[63].

În paralel, incertitudinea privind rolul viitor al Statelor Unite în asigurarea securității europene reprezintă un factor critic. Tendințele discutate în cadrul Conferinței de Securitate de la München 2026 și Forumului Economic Mondial de la Davos 2026 indică o posibilă redistribuire a responsabilităților de securitate, în care statele europene vor trebui să își asume un rol mai mare în garantarea securității continentului. Această evoluție implică faptul că Republica Moldova trebuie să își consolideze relațiile de securitate cu Uniunea Europeană[64] și cu statele europene care dispun de capacități militare și politice semnificative.

În acest context, e necesar sprijinul unor state europene cheie, precum România, Polonia, Germania, Franța și Regatul Unit pentru asigurarea securității Republicii Moldova. Aceste state reprezintă piloni ai securității europene și pot contribui la consolidarea capacităților de apărare ale Republicii Moldova, la descurajarea amenințărilor externe și la integrarea acesteia în mecanismele europene de securitate.

Integrarea europeană trebuie, prin urmare, să fie tratată ca o prioritate absolută de securitate națională. Republica Moldova trebuie să obțină în anul 2026 confirmări clare și concrete privind angajamentul politic al Uniunii Europene pentru integrarea sa, inclusiv stabilirea unui calendar previzibil pentru procesul de aderare. Astfel de confirmări vor transmite un semnal strategic puternic atât către societatea moldovenească, cât și către actorii externi, demonstrând că Republica Moldova face parte ireversibil din spațiul european. Obținerea unor angajamente politice clare din partea statelor membre ale Uniunii Europene privind integrarea Republicii Moldova și a Ucrainei va contribui la creșterea capacității de descurajare și vor reduce riscul unor acțiuni destabilizatoare din partea Federației Ruse.

În paralel cu procesul de integrare europeană, Republica Moldova trebuie să inițieze discuții aprofundate cu partenerii europeni privind crearea unor mecanisme concrete de asigurare a securității.

FOTO: www.freepik.com

[63] The European Parliament demands solid guarantees for Ukraine in the future peace agreement, 24 Februarie 2026. https://ipn.md/en/the-european-parliament-demands-solid-guarantees-for-ukraine-in-the-future-peace-agreement/

[64] European Union, Resolution by the Euronest Parliamentary Assembly on the opening of negotiation clusters for Ukraine and Moldova within the European Union accession negotiation process, as adopted on 30 October 2025: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:C_202601113

Aceste mecanisme pot include acorduri bilaterale de cooperare în domeniul securității și apărării, programe de modernizare militară, exerciții comune, schimb de informații și sprijin pentru dezvoltarea capacităților de apărare.

În același timp, Republica Moldova trebuie să consolideze reziliența națională și democratică, inclusiv prin întărirea instituțiilor statului, combaterea dezinformării, protejarea proceselor democratice și consolidarea coeziunii sociale. Reziliența societății reprezintă un element esențial al securității naționale, deoarece reduce vulnerabilitatea la influență externă și destabilizare. Un alt element critic este consolidarea relației dintre stat și societate în domeniul securității. Autoritățile trebuie să dezvolte o comunicare strategică eficientă și să crească nivelul de conștientizare publică privind riscurile de securitate și importanța integrării europene pentru viitorul țării.

Viitorul securității Republicii Moldova va depinde în mod decisiv de capacitatea sa de a avansa rapid pe calea integrării europene, de a-și consolida capacitățile interne și de a construi parteneriate strategice solide cu Uniunea Europeană și statele sale membre. În actualul context geopolitic, integrarea europeană nu este doar o opțiune strategică, ci o necesitate existențială pentru asigurarea securității și supraviețuirii statului.

CONCLUZII SI IMPLICAȚII STRATEGICE PENTRU SECURITATEA REPUBLICII MOLDOVA

Consolidarea dimensiunii de apărare a Uniunii Europene reprezintă una dintre cele mai importante transformări ale arhitecturii de securitate europene din ultimele decenii. UE evoluează către un actor strategic capabil să contribuie direct la securitatea regională și globală.

O recomandare și prioritate reprezintă modernizarea Forțelor Armate ale Republicii Moldova[65]. Armata trebuie transformată într-o instituție modernă, profesionistă și capabilă să contribuie la descurajarea amenințărilor și la protejarea suveranității statului. Aceasta implică investiții în echipamente moderne, instruire, interoperabilitate cu partenerii europeni și dezvoltarea capacităților de apărare teritorială.

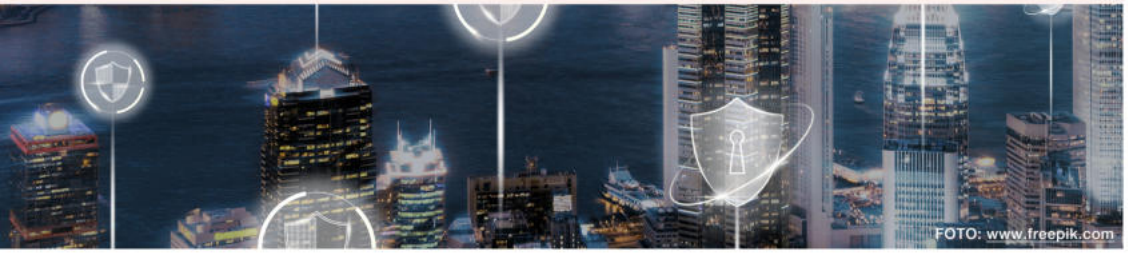
FOTO: www.freepik.com

[65] Strategia militară a Republicii Moldova pentru anii 2025-2035.
https://gov.md/sites/default/files/media/documents/sedinte-de-guvern/2025-10/NU-277-MA-2025_0.pdf

RECOMANDĂRI:

Transformările actuale ale dimensiunii de securitate și apărare a Uniunii Europene creează atât oportunități, cât și obligații strategice pentru Republica Moldova. Pentru a valorifica acest context favorabil și a reduce vulnerabilitățile existente, Republica Moldova trebuie să adopte o abordare multidimensională, care să includă măsuri strategice, instituționale, operaționale și societale.

1. Consolidarea integrării Republicii Moldova în arhitectura de securitate europeană

Integrarea europeană trebuie tratată nu doar ca un obiectiv politic sau economic, ci ca un pilon fundamental al securității naționale. În acest sens, autoritățile Republicii Moldova trebuie să accelereze implementarea reformelor prevăzute în procesul de aderare la Uniunea Europeană, în special în domeniile statului de drept, securității și apărării, combaterii corupției și consolidării instituțiilor democratice.

Un obiectiv strategic important este alinierea treptată la Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC) a Uniunii Europene, inclusiv prin participarea activă la misiuni civile ale UE, programe de formare și exerciții comune. Această participare va permite Republicii Moldova să își consolideze capacitățile instituționale, să își modernizeze structurile de securitate și să beneficieze de transfer de expertiză și bune practici europene.

De asemenea, Republica Moldova trebuie să valorifice statutul său de stat candidat la UE și de negocieri tehnice pentru a accesa instrumente europene destinate consolidării securității, inclusiv Facilitatea Europeană pentru Pace, Fondul European de Apărare și programele dedicate securității cibernetice și combaterii amenințărilor hibride. Un aspect important al înaintării procesului de integrare europeană este progresul privind Capitolului 31[66] – Politica externă, de securitate și apărare din cadrul negocierilor tehnice de aderare la Uniunea Europeană. Raportul Comisiei Europene din noiembrie 2025[67] evidențiază că dialogul politic între Uniunea Europeană și Republica Moldova în domeniul politicii externe și de securitate a continuat pe parcursul anului trecut, iar instituțional cadrul necesar pentru participarea Moldovei la politica externă și de securitate comună și politica comună de securitate și apărare este deja în mare parte consolidat.

Integrarea în ecosistemul de securitate european va contribui la creșterea capacității de descurajare, la consolidarea rezilienței instituționale și la reducerea vulnerabilităților exploatate de actori externi ostili.

2. Modernizarea și reformarea sectorului național de securitate și apărare

Pentru a se alinia la noile realități de securitate europene, Republica Moldova trebuie să accelereze modernizarea sectorului său de securitate și apărare.

[66] Partea narativă – Capitolul 31: Politica externă, de securitate și apărare, document oficial de poziție.
https://old.gov.md/sites/default/files/partea_narativa_cap._31_politica_externa_de_securitate_si_aparare_1.pdf

[67] Raportul privind Republica Moldova 2025 – Pachetul de extindere.
https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/23fa6af0-89b3-4532-a3d9-d1638727d14c_en?f

Aceasta include reformarea instituțiilor-cheie, precum Ministerul Apărării, Serviciul de Informații și Securitate, Ministerul Afacerilor Interne și alte structuri relevante, în vederea creșterii eficienței, profesionalismului și interoperabilității acestora.

De asemenea, Republica Moldova trebuie să investească în modernizarea infrastructurii de securitate, inclusiv în domenii precum comunicațiile securizate, supravegherea frontierelor, securitatea cibernetică și protecția infrastructurii critice. În acest sens, cooperarea cu Uniunea Europeană și statele membre este esențială pentru transferul de tehnologii și expertiză.

Reforma sectorului de securitate trebuie să includă și consolidarea controlului democratic și civil asupra instituțiilor de securitate, în conformitate cu standardele europene, pentru a asigura transparența, responsabilitatea și încrederea publicului.

3. Consolidarea rezilienței naționale la amenințări hibride

Amenințările hibride, inclusiv dezinformarea, atacurile cibernetice, interferența politică și presiunile economice, reprezintă una dintre cele mai semnificative provocări pentru securitatea Republicii Moldova. În acest context, este esențială dezvoltarea unei strategii integrate de combatere a acestor amenințări.

Autoritățile trebuie să dezvolte capacități avansate de identificare, monitorizare și contracarare a campaniilor de dezinformare, inclusiv prin cooperarea cu structurile europene specializate, precum Serviciul European de Acțiune Externă și Centrul European de Excelență pentru Combaterea Amenințărilor Hibride.

De asemenea, este necesară consolidarea securității cibernetice prin dezvoltarea unui cadru legislativ modern, crearea unor structuri specializate în răspunsul la incidente cibernetice și investiții în infrastructura digitală securizată. Cooperarea cu Uniunea Europeană în acest domeniu este esențială pentru alinierea la standardele europene și pentru accesul la mecanismele de sprijin și coordonare.

Securitatea Republicii Moldova nu mai poate fi analizată izolat, ci trebuie înțeleasă în contextul securității europene. Consolidarea dimensiunii de apărare a Uniunii Europene oferă Republicii Moldova oportunități fără precedent pentru consolidarea securității naționale.

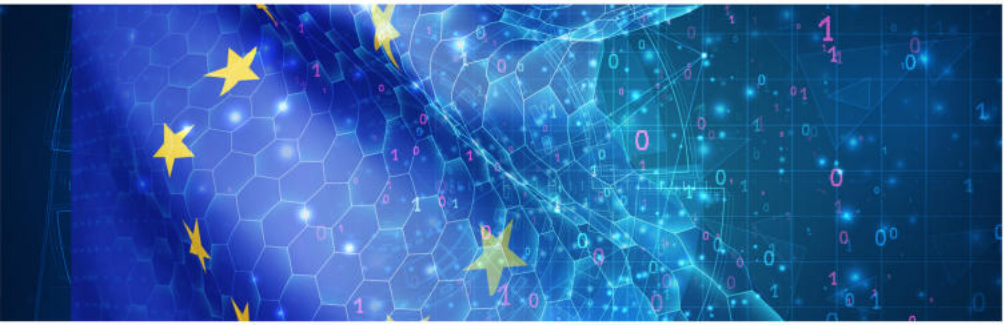

[30] Cofondatoare a Platformei pentru Inițiative în Securitate și Apărare și manager de program la Fundația Konrad Adenauer, are o experiență de peste 8 ani în societatea civilă și organizații internaționale. Fellow Wikimedia pe

[31] Consiliul Național de Securitate a aprobat Planul de consolidare a rezilienței democratice pentru următorii doi ani. https://presedinte.md/rom/presa/consiliul-national-de-securitate-a-aprobat-planul-de-consolidare-a-rezilientei-democratice-pentru-urmatorii-doi-ani

[32] Moldova: country election risk assessment (cera). https://alliance4europe.eu/report/moldova-country-election-risk-assessment-cera

INTERVIU

CRISTINA GHERASIMOV

-

Viceprim-Ministră pentru Integrare Europeană a Republicii Moldova

În ce măsură integrarea europeană a devenit, în actualul context regional, principalul pilon de consolidare a securității naționale a Republicii Moldova?

În actualul context regional, integrarea europeană a devenit principalul pilon al consolidării securității naționale a Republicii Moldova tocmai pentru că însăși înțelegerea securității s-a schimbat profund. Astăzi, securitatea nu mai înseamnă doar dimensiunea „hard" – precum apărarea militară sau protecția spațiului aerian – ci, în primul rând, capacitatea statului de a supraviețui și de a funcționa ca democrație. Securitatea națională începe cu instituții solide, o justiție independentă, combaterea corupției, respect pentru drepturile fundamentale și încrederea cetățenilor că statul acționează pentru binele comun. Războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei, dublat de atacurile hibride fără precedent îndreptate împotriva Republicii Moldova – de la ingerințe în procesele democratice și campanii masive de dezinformare până la atacuri cibernetice și tentative de destabilizare – a demonstrat cât de vulnerabilă este Republica Moldova anume pentru că aceste fundații au fost slabe de la independență încoace.

Integrarea europeană oferă în primul rând un cadru de consolidare a instituțiilor, de întărire a statului de drept și de creștere a rezilienței democratice. Așadar, putem spune că în noul context regional, integrarea europeană nu mai este doar un proiect de dezvoltare, ci un proiect de securitate națională. Să ne amintim inclusiv de situațiile în care drone și fragmente de rachete au survolat sau au căzut pe teritoriul Republicii Moldova, incidente care ar fi putut genera tragedii.

Aceste episoade sunt rezultatele a peste trei decenii în care nu doar că nu au existat investiții reale în sfera apărării, dar chiar și dotările și echipamentele pe care țara noastră le-a avut au fost lăsate în paragină sau chiar vândute. Din păcate vedem acum consecințele, în special în ceea ce privește spațiul aerian.

[33] Countering Hybrid Threats. Lessons from Eastern Europe. https://dgap.org/en/research/publications/countering-hybrid-threats

[34] Elections in Moldova. https://www.osce.org/odihr/elections/moldova

FOTO: www.freepik.com

Chiar dacă am rezistat până acum, pe termen mediu și lung nu ne putem apăra democrația și suveranitatea fără o ancoră strategică solidă, precum integrarea europeană.

De altfel, deja înainte de aderare, Republica Moldova beneficiază de sprijin concret. Între 2021 și 2025, Uniunea Europeană a alocat 197 de milioane de euro prin Facilitatea Europeană pentru Pace (EPF) pentru modernizarea și creșterea eficienței operaționale a forțelor noastre armate. La 21 mai 2024, UE și Republica Moldova au semnat Parteneriatul pentru securitate și apărare – primul de acest fel încheiat de UE cu o țară parteneră. Acesta consolidează cooperarea în domenii esențiale precum contracararea amenințărilor hibride, securitatea cibernetică, combaterea dezinformării și dezvoltarea capacităților instituționale. Parteneriatul deschide și posibilitatea accesării noilor instrumente sau inițiative în domeniul securității și apărării, care de obicei sunt deschise doar statelor membre și partenerilor apropiați ai UE.
În același timp, Uniunea Europeană își consolidează propria dimensiune de securitate. Planul „Readiness 2030" urmărește creșterea capacității Europei de a se apăra autonom până la sfârșitul deceniului, cu accent pe apărarea anti-dronă și securitatea flancului estic – aspecte direct relevante pentru Republica Moldova. Și chiar în luna februarie, Președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, a îndemnat la consolidarea clauzei de apărare mutuală a UE - care va consolida securitatea Republicii Moldova odată cu aderarea.

Care sunt reformele din sectorul de securitate considerate esențiale pentru credibilitatea Republicii Moldova ca stat candidat în procesul de negociere cu Uniunea Europeană?

În primul rând, lupta împotriva corupției rămâne esențială. Strategia securității naționale a Republicii Moldova menționează, de altfel, corupția ca fiind una din principalele amenințări cu care se confruntă țara noastră. Pentru că fără instituții credibile, independente și capabile să investigheze și să sancționeze corupția, orice progres în domeniul securității riscă să fie vulnerabilizat.

De asemenea, trebuie să continuăm să facem progrese în ceea ce privește securizarea frontierelor și gestionarea migrației. În acest sens, în decembrie 2025 a fost adoptat Programul național de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2026-2030, care

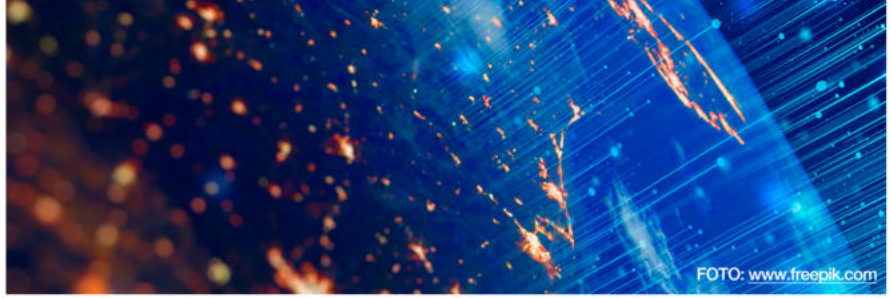
FOTO: www.freepik.com

urmărește modernizarea infrastructurii și tehnologiilor utilizate în punctele de trecere, crearea unui sistem unificat și digitalizat de schimb de informații între autoritățile relevante, precum și dezvoltarea mecanismelor de cooperare operațională cu Uniunea Europeană și statele vecine. Republica Moldova urmează să continue alinierea la Politica Externă și de Securitate Comună (CFSP) - aici suntem deja pe drumul cel bun, cu o rată de aliniere de 92 la sută în privința sancțiunilor impuse de Uniunea Europeană. Totodată, este esențială consolidarea în continuare a rezilienței la amenințări hibride. Comisia Europeană a atras atenția că este crucială combaterea manipulării informaționale străine și a dezinformării, în special în mediul rural și în regiunile mai vulnerabile.

Pe dimensiunea securității cibernetice, Moldova a realizat deja progrese importante prin crearea Agenției pentru Securitate Cibernetică și avansarea alinierii cadrului național la standardele europene privind securitatea rețelelor și sistemelor informatice, în linie cu cerințele directivelor de protejare a rețelelor și a sistemelor informatice NIS și NIS2, cu accent pe managementul riscurilor cibernetice și protecția entităților și serviciilor esențiale. Evident, în acest domeniu sunt necesare eforturi suplimentare pentru consolidarea capacităților de prevenire și răspuns la incidente cibernetice, inclusiv prin întărirea mecanismelor de gestionare a riscurilor, îmbunătățirea schimbului de informații și dezvoltarea capacităților instituționale de reacție. De asemenea, este necesar să continuăm alinierea cadrului legal la acquis-ul UE privind prevenirea și combaterea crimei organizate (trafic de droguri, trafic de ființe umane, spălarea banilor).

FOTO: www.freepik.com

FOTO: www.freepik.com

OPINIE

EUBAM în Republica Moldova: bilanțul a două decenii de modernizare și securitate la frontieră

Echipa PISA

La finalul anului 2025, încheierea mandatului Misiunii Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Republica Moldova și Ucraina (EUBAM) a oferit un moment oportun pentru evaluarea eficienței acestui parteneriat strategic. Lansată în 2005 la inițiativa autorităților de la Chișinău și Kiev, EUBAM a fost concepută ca o misiune civilă de asistență tehnică, fără atribuții executive, orientată spre sprijin instituțional, consiliere operațională și transfer de bune practici europene în domeniul managementului frontierelor. Într-un context geopolitic fragil, marcat de conflictul transnistrean și de presiuni externe recurente, misiunea a avut drept scop consolidarea controlului de frontieră, și racordarea Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene în materie de securitate și comerț transfrontalier.

Unul dintre cele mai tangibile rezultate ale EUBAM a fost impulsul adus modernizării infrastructurii de frontieră și reformei procedurilor operaționale. Implementarea principiilor de Management Integrat al Frontierei (IBM), un model promovat la nivelul UE a determinat o schimbare de paradigmă, de la un control fragmentat și adesea redundant, la o abordare coordonată între instituții. În acest sens, proiecte concrete precum punctul de trecere Palanca (cu o investiție europeană de 4,5 milioane EUR și 1,68 milioane EUR din partea Republicii Moldova)[68], ilustrează convergența dintre sprijinul tehnic și voința politică locală.

Contribuția EUBAM la combaterea criminalității transfrontaliere s-a concretizat prin întărirea capacităților operative și facilitarea cooperării între autoritățile din Moldova și Ucraina. Într-un mediu marcat de corupție și presiuni infracționale, misiunea a promovat practici europene de control și prevenție. Prin operațiuni comune și schimb de date, au fost destructurate rețele cu impact regional. Cazul operațiunii „Megara" (2011)[69], în care au fost confiscate peste 61 milioane de țigarete de contrabandă (aproximativ 12 milioane EUR), rămâne un reper semnificativ atât prin amploare, cât și prin efectul demonstrativ. Succesul acestei acțiuni a demonstrat valoarea adăugată a parteneriatelor internaționale: fără schimbul rapid de informații și implicarea comună a agenților din mai multe state, o captură de această amploare ar fi fost improbabilă. Totuși, adaptabilitatea rețelelor criminale, interconectate transnațional, a pus în mod constant presiune pe capacitățile instituțiilor din prima linie.

[68] EU support: The new border crossing point at Palanca was launched into operation. https://www.undp.org/ukraine/press-releases/eu-support-new-border-crossing-point-palanca-was-launched-operation#:~:text=31%20December%202018%C2%A0%C2%A0%E2%80%93%C2%A0Jointly%20operated%20by,the%20United%20Nations%20Development%20Programme

[69] Activity Report of the Head of EUBAM, Mr Udo Burkholder, to the OSCE Permanent Council, 1 December 2011. https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/a/5/85581.pdf#:~:text=This%20year%2C%20EUBAM%20investigation%20experts,made%20in%20Europe%20in%202011

În plus, agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei în 2022 au generat noi provocări, printre care intensificarea traficului de arme și exploatarea fluxurilor de persoane vulnerabile. Aceste fenomene au testat limitele sistemelor de control construite în ultimul deceniu, expunând fragilitatea câștigurilor obținute și confirmând nevoia de adaptare permanentă a mecanismelor de securitate.

Unul dintre cele mai semnificative și durabile efecte ale misiunii EUBAM asupra Republicii Moldova a fost procesul de profesionalizare instituțională în domeniul securității la frontieră. Intervenția misiunii nu s-a limitat la transferul de competențe tehnice, ci a vizat transformarea structurală în conformitate cu standardele europene. Instruirea continuă a mii de ofițeri, inclusiv cele 18 sesiuni organizate în 2024 pentru peste 530 de participanți a avut ca scop nu doar dezvoltarea capacităților operaționale, ci și cultivarea unei culturi instituționale orientate spre prevenție, analiză de risc și comportament profesional[70].

Reformele sprijinite de EUBAM au generat o transformare structurală a sistemului de securitate la frontieră, prin transformarea Serviciului de Grăniceri[71] și crearea, în 2012, a unei Poliții de Frontieră, compatibile cu standardele UE. Misiunea a contribuit esențial la elaborarea cadrului legal, dezvoltarea capacităților mobile și consolidarea cooperării inter-agenții. Aceste progrese au fost decisive în evaluările UE pentru liberalizarea vizelor, obținută în 2014, servind drept validare indirectă a eficienței intervenției EUBAM în modernizarea instituțională. Obținerea regimului de călătorii fără viză în 2014 poate fi, astfel, privită și ca o validare indirectă a eficienței intervenției misiunii în domeniul instituțional.

EUBAM a funcționat, dincolo de dimensiunea sa operațională, ca un veritabil catalizator al cooperării internaționale în materie de securitate la frontieră. Prin intermediul misiunii, Republica Moldova a fost integrată într-un cadru instituțional de dialog și acțiune comună cu Ucraina, statele membre ale Uniunii Europene și organizații

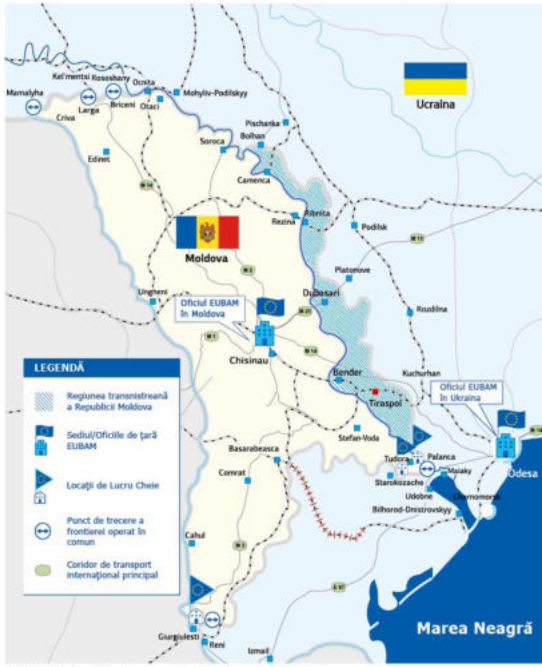

FOTO: https://eubam.org/ro/where-we-work/

[70] Annual Report 1 December 2023- 30 November 2024. https://eubam.org/wp-content/uploads/2025/03/EUBAM-Engleza-web.pdf

[71] Legea Nr. 304 din 26-12-2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=3640&lang=ro

internaționale de profil. Un rezultat concret al acestei cooperări a fost implementarea sistemului PAIES – un mecanism de schimb electronic de date vamale în timp real între Moldova și Ucraina. Acesta a reprezentat un progres semnificativ în monitorizarea traficului de mărfuri și în detectarea fraudelor vamale, reducând vulnerabilitățile structurale ale frontierei comune.

În cazul regiunii transnistrene, unde tensiunile politice fac imposibilă aplicarea mecanismelor clasice de control, EUBAM a oferit o platformă tehnică neutră, care a facilitat măsuri pragmatice de cooperare. Redeschiderea în 2012 a traficului feroviar de marfă pe ruta Odesa-Chișinău, prin segmentul transnistrean, este un exemplu de intervenție indirectă cu impact strategic: această inițiativă nu doar a relansat comerțul în zonă, ci a redus stimulentele pentru activități ilicite și a introdus o minimă transparență operațională într-un spațiu altfel opac.

După încheierea EUBAM în 2025, sustenabilitatea reformelor rămâne incertă. Misiunea a consolidat capacitățile instituționale și a introdus practici moderne de control, aplicate în continuare în Moldova și Ucraina. Totuși, progresele sunt vulnerabile: corupția persistentă, lipsa unor mecanisme solide de integritate și control, precum și conflictul nerezolvat din Transnistria limitează aplicarea deplină a reformelor. Fără mandat executiv, EUBAM a depins de cooperarea politică, iar eficiența sa a fost condiționată de contextul local. Continuarea reformelor depinde acum de voința autorităților naționale și de sprijinul constant al UE.

EUBAM a fost un model de parteneriat strategic UE în domeniul securității la frontieră, demonstrând că asistența tehnică poate accelera aliniera la standardele europene. În 20 de ani, misiunea a redus vulnerabilitățile la contrabandă, a profesionalizat instituțiile și a promovat cooperarea transfrontalieră. Totuși, problemele sistemice precum corupția și conflictul transnistrean persistă. Pentru viitor, aprofundarea reformelor, sprijinul politic al UE și instrumente operaționale noi vor fi esențiale pentru menținerea progreselor. Moștenirea EUBAM indică faptul că securitatea la frontierele estice ale Europei se consolidează cel mai eficient prin parteneriate de durată, reforme sustenabile și angajament comun din partea UE și a statelor beneficiare.

FOTO: https://eubam.org/ro/where-we-work/

FOTO: www.freepik.com

Studii aplicate și bune practici

OPINIE

Alegerile parlamentare din 2025 în Republica Moldova: un test de stres democratic sub presiune hibridă

Elena Mârzac[72], Rodica Panța[73]

Alegerile parlamentare din 28 septembrie 2025 au funcționat pentru Republica Moldova ca un test de stres democratic în sens strict: nu un episod electoral izolat, ci un moment în care politica, economia, informația și securitatea s-au suprapus într-un singur câmp operațional. Evaluările internaționale[74] au confirmat caracterul competitiv al scrutinului, dar au subliniat că procesul a fost marcat de interferență externă, finanțare ilicită, atacuri cibernetice și dezinformare – adică exact combinația care definește o campanie hibridă modernă.

Cea mai importantă lecție democratică a ciclului 2025 este că ținta principală nu este neapărat „rezultatul" votului, ci încrederea. Actorii ostili nu au nevoie să convingă o majoritate; le ajunge să producă suficientă confuzie și cinism încât să erodeze legitimitatea instituțiilor, să fractureze coeziunea socială și să blocheze decizia politică. În termeni practici, aceasta înseamnă că apărarea democrației nu se reduce la administrarea corectă a secțiilor de votare, ci include capacitatea statului de a comunica rapid, de a demonstra trasabilitate, de a sancționa încălcări și de a menține măsuri proporționale și contestabile.

Înainte de scrutin, mai multe evaluări au descris mediul electoral moldovenesc ca fiind expus unui spectru complet de FIMI (Foreign Information Manipulation and Interference): operațiuni adaptative, cross-platform, construite pe infrastructuri de distribuție rapidă și amplificare algoritmică. Analiza DFRLab[75] pentru 2025 a insistat asupra acestui risc

[72] Cofondatoare și directoare a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Doctor în științe politice, cercetătoare și autoare specializată în comunicare strategică, reforma sectorului de securitate, rolul societății civile și Agenda „Femeile, Pacea și Securitatea".[34] Elections in Moldova.

[73] Coordonatoare cercetare în cadrul Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare. Doctor în științe politice și Decanul Facultății Relații Internaționale, Limbi Străine și Jurnalism, ULIM, este expertă în diplomație publică, comunicare strategică, relații internaționale etc.

[74] Election observation mission Republic of Moldova – Parliamentary Elections, 28 September 2025. https://www.oscepa.org/en/documents/election-observation/election-observation-statements/moldova/statements-16/5347-2025-parliamentary-eng/file

[75] Risk assessment: Moldova's electoral environment in 2025. https://dfrlab.org/2025/09/09/risk-assessment-moldovas-electoral-environment-in-2025

sistemic: nu doar „narațiuni false", ci ecosisteme coordonate care combină conținut, canale și stimulente. Pe această linie, aparițiile media internaționale au arătat cum tehnologia (inclusiv AI) reduce costul producerii de falsuri și crește costul verificării, ceea ce mută avantajul inițial spre actorul ostil: el poate produce volum, ambiguitate și „dovezi" fabricate mai repede decât poate răspunde un stat cu proceduri[76].

Din perspectiva unei analize tehnice, 2025 poate fi înțeles ca un test pe trei axe. Prima este axa timpului: instituțiile sunt constrânse de proceduri, în timp ce platformele operează în minute, iar rețelele ostile în ore. A doua este axa coordonării: fără rutine interinstituționale (între securitate, justiție, electoral, comunicare publică), răspunsul devine fragmentat, iar fragmentele sunt exploatate. A treia este axa legitimității: într-un context de presiune hibridă, riscul democratic este dublu – dacă nu acționezi, pierzi inițiativa; dacă acționezi disproporționat, alimentezi o narațiune de abuz și delegitimare.

Pe acest fundal, ceea ce contează la cazul Moldovei nu este ideea unei „soluții" unice, ci faptul că răspunsul a început să fie instituționalizat și, treptat, integrat. Un reper semnificativ a fost consolidarea cadrului normativ și a arhitecturii de securitate prin Legea nr. 249/2025[77] privind securitatea națională, care reflectă o abordare mai modernă a riscurilor (inclusiv hibride) și ancorează explicit acțiunea statului în criterii democratice de legalitate, necesitate și proporționalitate[78]. În logica rezilienței democratice, această lege este importantă nu prin retorică, ci prin efectul ei de guvernanță: creează bază pentru coordonare, planificare și responsabilizare, reducând spațiul în care fiecare instituție activeaza separat.

În paralel, Moldova a tratat tot mai explicit comunicarea strategică drept instrument de securitate democratică, nu doar de imagine. Lecția practică, reflectată și în materialul tău anexat, este că un vid de comunicare devine instantaneu teren pentru zvonuri și conspirații, iar în campanie acesta se transformă în vulnerabilitate critică: dacă instituțiile răspund târziu, adversarul fixează narațiunea, iar corecția ulterioară ajunge la public mult mai slab. Prin urmare, accentul a început să se mute de la debunking tardiv la pre-bunking și coordonare rapidă a mesajelor, tocmai pentru a reduce avantajul de viteză al actorului ostil.

O altă lecție structurală a ciclului 2025 este că „urma banilor" trebuie conectată la „urma narațiunilor". Finanțările opace (inclusiv forme greu de urmărit) sunt acceleratorul care face manipularea scalabilă: pot plăti conținut, pot susține rețele de amplificare, pot alimenta mobilizări orchestrate și pot crea aparența de sprijin public. De aceea, un răspuns credibil nu poate fi doar comunicare;

[76] Moldova's election faces AI-driven disinformation from Russia.
https://apnews.com/article/moldova-election-europe-disinformation-russia-461e9a1c9558ae140c5b7539a5c89fd4

[77] Legea Nr. 249 din 10-07-2025 privind securitatea națională a Republicii Moldova.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150559&lang=ro

[78] Ibidem

FOTO: www.freepik/.com

trebuie să includă mecanisme de aplicare, trasabilitate și sancțiune. Observatorii internaționali au indicat explicit dimensiunea finanțării ilicite în contextul scrutinului, confirmând că această componentă nu este periferică, ci centrală pentru integritatea democratică[79].

Pe componenta cibernetică, lecția este mai subtilă, dar la fel de importantă: chiar și atacurile care nu „dărâmă" sisteme pot atinge ținta strategică dacă produc neîncredere. De aceea, reziliența cyber trebuie citită în tandem cu comunicarea publică: logging, backup, proceduri, dar și capacitatea de a informa rapid și factual, înainte ca zvonul să devină explicația dominantă. Într-un mediu saturat, tăcerea instituțională este interpretată ca dovadă.

Un element distinctiv al răspunsului moldovenesc este calibrul sprijinului extern, orientat spre reziliență hibridă, nu doar spre declarații. Extinderea mandatului EUPM Moldova până la 31 mai 2027 și accentul pe consiliere strategică sunt relevante tocmai pentru că permit instituțiilor să construiască capacități între cicluri electorale – adică acolo unde se construiește, de fapt, reziliența[80].

DE CE A FUNCȚIONAT REZILIENȚA (LECȚII-CHEIE):

Instituții vigilente și stat de drept activ. Un factor determinant a fost reacția instituțională mai coerentă la interferență: întărirea cadrului legal și utilizarea instrumentelor de control democratic pentru a limita finanțarea ilicită, a documenta încălcările și a menține o administrare electorală robustă. Observatorii au remarcat consolidarea cadrului legal, dar și severitatea riscurilor (finanțare opacă, FIMI, cyber), ceea ce face ca lecția să fie una de guvernanță: nu doar reguli mai bune, ci aplicare, coordonare și capacitatea de a produce evidență.

Societate civilă, media și alegători mai „inoculați" la manipulare. Reziliența nu se improvizează în ultima săptămână de campanie. În 2025, o parte din populație a fost mai greu de instrumentalizat tocmai pentru că expunerea repetată la tentative de manipulare a generat anticorpi sociali (gândire critică, verificare, scepticism sănătos), iar actorii civici și presa au funcționat ca multiplicatori de transparență. Această lecție este în linie cu concluziile misiunilor de observare care au urmărit mediul informațional și finanțarea campaniei, inclusiv în raportările post-electorale.

Expunerea și dezamorsarea tacticilor adverse (evidence-based response). O altă lecție practică: interferența devine mai puțin eficientă atunci când este expusă rapid și documentată (fluxuri financiare, rețele de amplificare, operațiuni coordonate). În acest sens, analiza DFRLab a tratat FIMI drept risc sistemic și a insistat pe dinamica adaptativă și cross-platform – o diagnoză utilă pentru a trece de la reacții ad-hoc la proceduri și parteneriate stabile.

[79] Election observation mission Republic of Moldova – Parliamentary Elections, 28 September 2025.
https://www.oscepa.org/en/documents/election-observation/election-observation-statements/moldova/statements-16/5347-2025-parliamentary-eng

[80] Moldova: Council extends the mandate of the EU civilian mission for two years.
https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/21/moldova-council-extends-the-mandate-of-the-eu-civilian-mission-for-two-years/

Sprijin și solidaritate internațională. În final, parteneriatele externe au avut un efect dublu: au furnizat capacități (asistență tehnică, expertiză, cooperare pe rezilienţă) și au consolidat legitimitatea (mesaj politic extern coerent post-scrutin). Declarația UE de după alegeri a încadrat rezultatul ca expresie a sprijinului public pentru viitorul european, ceea ce reduce spațiul pentru narative de izolare și fatalism.

Lecția majoră a alegerilor 2025 este că interferența străină rămâne o amenințare persistentă, dar poate fi contracarată printr-o combinație de **viteză instituțională, coordonare interinstituțională, transparență și mobilizare societală** – cu condiția ca răspunsul să rămână ancorat în standarde democratice (legalitate, necesitate, proporționalitate) și consolidat între cicluri electorale, nu doar în campanie.

FOTO: https://www.freepik.com/

Securitate informațională și dezinformare

OPINIE

Exploatarea declarației Maiei Sandu: unirea ca temă de manipulare informațională

Elena Mârzac, Rodica Panța

În ianuarie 2026, un interviu acordat de Maia Sandu podcastului britanic *The Rest Is Politics*[81] a readus în prim-plan tema reunificării cu România, într-un moment în care Republica Moldova rămâne sub presiune geopolitică și hibridă. Mesajul ei a avut două niveluri, deliberate: la nivel personal, a spus că ar vota „DA" dacă ar exista un referendum;la nivel instituțional, a insistat că nu există în prezent o majoritate socială pentru unire, deci subiectul nu poate fi tratat ca agendă imediată. În schimb, obiectivul realist și majoritar susținut rămâne integrarea europeană, văzută ca ancoră de stabilitate și securitate democratică. Declarația a fost legată explicit de contextul regional și de dificultatea unei țări mici de a-și proteja democrația în fața

[81] Holding the Line Between Democracy and Putin | President of Moldova, Maia Sandu. https://youtu.be/bYQlvaHHvIg?si=S9kz-n83F9Svuj1x

[82] Maia Sandu, despre un referendum privind unirea Republicii Moldova cu România: Cel puțin conform sondajelor, nu există sprijin majoritar. https://www.mediafax.ro/externe/maia-sandu-despre-un-referendum-privind-unirea-republicii-moldova-cu-romania-cel-putin-conform-sondajelor-nu-exista-sprijin-majoritar-23674982

[83] Președinta Maia Sandu, clarificări privind un eventual referendum de unire cu România: „Este esențial ca Republica Moldova să fie parte a lumii libere". https://www.moldpres.md/rom/politica/presedinta-maia-sandu-clarificari-la-apce-privind-un-eventual-referendum-de-reunificare-cu-romania-este-esential-ca-republica-moldova-sa-fie-parte-a-lumii-libere

FOTO: https://www.nato.int/

presiunilor Rusiei. După reacțiile publice, Sandu a revenit cu clarificări[82], reafirmând că răspunsul a fost unul onest la o întrebare, dar direcția strategică rămâne aceeași: consolidarea statului și „apartenența la lumea liberă" prin parcursul european[83].

Declarația președintei Maia Sandu că, dacă ar exista un referendum, ar vota pentru reunificarea cu România a fost rapid absorbită în registrul securității naționale – nu ca „temă identitară" în sens clasic, ci ca ipoteză de protecție strategică într-un mediu regional dominat de războiul Federației Ruse în Ucrauna și de presiuni hibride asupra Republicii Moldova . În lectura prezentată în spațiul public, argumentul a fost: pentru un stat mic devine tot mai dificil să rămână o democrație suverană sub presiune, iar România – ca stat membru UE și NATO – apare ca ancoră de securitate[84].

În spațiul public, această poziționare a fost folosită ca „soluție" de securitate în doi pași: (1) opțiunea realistă rămâne integrarea europeană, confirmată politic în 2024–2025; (2) opțiunea extraordinară – reunificarea – este tratată ca plan de rezervă, condiționat democratic, în cazul în care contextul se degradează. Această dublă ancorare („nu există majoritate pentru unire acum, dar există majoritate pentru UE") este și cheia de control al riscului: menține subiectul în registru democratic și reduce spațiul pentru escaladare narativă[85].

Relevanța reală a subiectului nu este dacă reunificarea este probabilă pe termen scurt, ci cum este utilizată ca argument de securitate: reducerea vulnerabilităților structurale ale Moldovei (energie, infrastructură, conectivitate) și creșterea rezilienței instituționale într-un ecosistem de presiune hibridă.

Problema majoră este că tocmai această tematizare „de securitate" deschide un câmp fertil pentru dezinformare și interferență informațională și manipulare străină (FIMI). Tema „unirii" funcționează ca obiect FIMI deoarece permite conversia rapidă a unei discuții politice legitime într-o triadă de narațiuni toxice: (a) statalitate anulată, (b) agendă ascunsă, (c) conflict inevitabil – toate proiectate să erodeze încrederea și să polarizeze audiențe segmentate lingvistic/teritorial.

[84] Kyiv Post: https://www.kyivpost.com/opinion/69717; Reacții ale politicienilor români la declarațiile Maiei Sandu despre unirea R.Moldova cu România. Reacții ale politicienilor români la declarațiile Maiei Sandu despre unirea R.Moldova cu România; Moldovan president backs unification with Romania. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2026/01/15/moldovan-president-backs-unification-with-romania_6749469_4.html

[85] Kyiv Post: https://www.kyivpost.com/opinion/69717 Reuters: https://www.reuters.com/world/russia-says-moldovas-plans-merge-with-romania-would-destroy-its-statehood-2026-01-20/.

Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел Российской Федерации https://mid.ru/ru/maps/cn/2073858/

Aceasta temă identitară cu încărcătură geopolitică ridicată are toate caracteristicile unui „obiect FIMI": polarizează, activează emoții (frică/resentiment), fragmentează audiențe lingvistice și permite actorilor ostili să „traducă" subiectul în narațiuni de delegitimare („trădare", „pierdere a statalității", „anexare", „război"). Reacția Moscovei a urmat un tipar previzibil și anume: în jurul subiectului „unirii" (și, mai ales, în jurul declarațiilor Maiei Sandu), operațiunile FIMI au activat un set relativ stabil de narațiuni, construite să transforme o discuție politică/strategică într-o criză de legitimitate și coeziune. Prima și cea mai frecventă este narațiunea existențială: „unirea înseamnă distrugerea statalității Moldovei".

În acest cadru propagandistic, orice referință la România este reinterpretată ca „anulare" a statului, „dispariție" a Moldovei sau „proiect extern impus", cu scopul de a produce panică și de a justifica reacții defensive (inclusiv interferență). Mesajul a fost amplificat public și prin reacții oficiale ruse, care au încadrat discuția în termeni de „statalitate" amenințată. Lavrov a prezentat public ideea reunificării ca fiind „distructivă pentru statalitatea Moldovei", încercând să mute discuția din registru democratic într-un registru de panică existențială[86].

Declarația Maiei Sandu a reactivat rapid de narațiuni false mai vechi despre unire, deja circulate în ecosistemul FIMI. În primul rând, a fost reluată suspiciunea că guvernarea pro-UE ar avea o „agendă ascunsă" și ar împinge reunificarea „pe furiș", prin pași administrativi netransparenți, fără vot popular – un tipar ilustrat de falsul că Adunarea „Moldova Europeană" ar fi fost o formă mascată de „rezolvare" a unirii[87]. În al doilea rând, s-a reaprins narațiunea emoțională de delegitimare „Sandu vinde țara / România anexează Moldova", construită pe lexicul trădării și fricii identitare, folosită pentru polarizare. În fine, a revenit „sperietoarea" securitară potrivit căreia unirea ar duce inevitabil la conflict sau la pierderea autonomiei (în special în Găgăuzia), menită să inducă fatalism și demobilizare civică.

Aici se conturează miza practică a comunicării strategice: administrarea riscului de instrumentalizare propagandistică a temei unirii și dezvoltarea unor răspunsuri instituționale adecvate.În termeni operaționali, se disting trei vectori de risc: (1) narațiunea de „statalitate anulată" – orice discuție despre România este prezentată ca dovadă că „statul moldovean dispare", justificând interferența și mobilizând segmente rusofone/regionale[88]. (2) narațiunea de „agendă ascunsă" – Sandu/PAS ar fi „de fapt" preocupați de unire, iar integrarea europeană ar fi „pretext", erodând încrederea în guvernare[89]; (3) narațiunea de „conflict inevitabil" – unirea ar „provoca război" sau ar „declanșa Transnistria/Găgăuzia", alimentând frica și demobilizarea civică.

[87] FALS: Adunarea națională „Moldova Europeană" - o formă ascunsă de „rezolvare a problemei" unirii R. Moldova cu România.
https://stopfals.md/ro/article/fals-adunarea-nationala-moldova-europeana-o-forma-ascunsa-de-rezolvare-a-problemei-unirii-r-moldova-cu-romania-180763?fbclid=IwAR3LA6we70_51fVhcJ-aZfauoDWcSQlkhsR7UHN8YmPeHreXWFB1ojW7OL4

[88] Russia says Moldova's plans to merge with Romania would destroy its statehood.
https://www.reuters.com/world/russia-says-moldovas-plans-merge-with-romania-would-destroy-its-statehood-2026-01-20/

[89] OPINION: Moldova and Romania: Reunification Has Already Begun. https://www.kyivpost.com/opinion/69717

Gestionarea acestor riscuri a fost vizibilă în clarificările ulterioare ale președintei: mesajul a fost repoziționat de la „unire ca agendă" la „securitate democratică ca obiectiv", cu UE drept traseu realist, într-un cadru în care deciziile de acest tip sunt posibile doar democratic și doar dacă există sprijin public[90]. Merită subliniat că „soluția" prezentată în unele analize nu este reunificarea ca act politic, ci integrarea incrementală ca mecanism de reducere a vulnerabilităților – mai ales în energie și infrastructură – și ca formă de „securizare" prin ancorare europeană[91]. Din perspectiva consolidării rezilienței la FIMI, eficiența acestei abordări depinde de o comunicare constantă și coerentă. Comunicarea despre proiectele concrete – precum interconectările, investițiile și serviciile publice livrate – sunt mai puțin mesajele generale sau sloganurile, iar o comunicare centrată pe rezultate verificabile reduce spațiul de acțiune al manipulării informaționale.

Foto: www.ziarulnational.md

În practică, din perspectiva omunicării strategice pentru gestionarea subiectului ar fi necesar:

(a) mesaj unic: UE este obiectivul național, iar unirea nu este pe agendă fără majoritate și fără proceduri democratice;

(b) pre-bunking pentru narațiunile previzibile si utilizate in trecut („statalitate anulată", „trădare", „război inevitabil");

(c) segmentare pe audiențe (inclusiv rusofoni), cu accent pe beneficii verificabile și garanții de drepturi;

(d) coordonare Chișinău-București pentru a evita disonanțe exploatabile;

Am putea concluziona că tema unirii a fost prezentată de către presedinta țării, dar și ulterior de unii actori ca o posibilă opțiune de securitate prin ancorarea Republicii Moldova într-un spațiu de stabilitate euro-atlantică, însă în practică a devenit rapid material pentru operațiuni FIMI. În loc să rămână o dezbatere politică legitimă, subiectul a fost instrumentalizat prin narațiuni polarizante și de delegitimare, ceea ce arată cât de ușor pot fi transformate temele identitare în arme de război informațional.

[90] Președinta Maia Sandu, clarificări privind un eventual referendum de unire cu România: „Este esențial ca Republica Moldova să fie parte a lumii libere".
https://www.moldpres.md/rom/politica/presedinta-maia-sandu-clarificari-la-apce-privind-un-eventual-referendum-de-reunificare-cu-romania-este-esential-ca-republica-moldova-sa-fie-parte-a-lumii-libere

[91] OPINION: Moldova and Romania: Reunification Has Already Begun. https://www.kyivpost.com/opinion/69717

Resurse și lecturi de specialitate

Republica Moldova în războiul cognitiv: între agresiune hibridă și reziliență democratică

Rodica Panța

La sfârșitul anului 2025 la București a fost publicat volumul Cognitive Informational Warfare in the Romania-Republic of Moldova-Ukraine Trilateral, coordonat de Iulian Chifu, Elena Mârzac și Vira Kostantinova[96]. Acesta reprezintă o contribuție relevantă la analiza războiului cognitiv-informațional ca instrument central al agresiunii hibride ruse împotriva democrațiilor europene. Cartea demonstrează că războiul informațional este o componentă a full-spectrum warfare, utilizată pentru a influența percepții, comportamente electorale și procese decizionale, evitând escaladarea militară directă. Prin îmbinarea cadrului teoretic cu studii de caz aprofundate, volumul analizează dezinformarea, manipularea emoțională, atacul la persoane și distorsionarea istoriei ca instrumente strategice. Abordarea trilaterală, România, Republica Moldova și Ucraina permite identificarea atât a tiparelor comune ale agresiunii informaționale ruse, cât și a adaptării acestora la contexte naționale diferite. În mod particular, cazul Republicii Moldova este prezentat ca un spațiu de testare a tehnicilor de influență, cu relevanță extinsă pentru alte state democratice. Prin rigoare analitică și relevanță practică, volumul se impune ca lucrare de referință pentru cercetători, decidenți, jurnaliști și actori ai societății civile preocupați de securitate, alegeri și reziliență democratică în contextul amenințărilor hibride contemporane.

Într-adevăr, Republica Moldova reprezintă un caz relevant de război cognitiv, purtat printr-o combinație de actori externi și interni. Principalul actor statal extern este Federația Rusă, care urmărește, încă din 1991, menținerea Republicii Moldova în sfera sa de influență inclusiv printr-o presiune informațională persistentă. Aceasta este amplificată de actori non-statali locali, partide politice, instituții media și formatori de opinie pro-Kremlin care funcționează ca vectori interni ai mesajelor externe. Metodele utilizate includ dezinformarea, propaganda și influența psihologică, orientate spre inducerea fricii, confuziei și neîncrederii, prin narațiuni false despre securitate, neutralitate sau cooperarea cu partenerii occidentali. Impactul se reflectă în polarizare socială, erodarea încrederii în instituții și vulnerabilizarea proceselor electorale, afectând capacitatea statului de a-și consolida securitatea.

În ultimii ani, autoritățile Republicii Moldova au început să răspundă sistematic acestei amenințări, combinând măsuri legislative, instituționale și de comunicare strategică. Reglementarea spațiului audiovizual, adoptarea Legii securității informaționale (2022), intensificarea

CLARIFICĂRI CONCEPTUALE

Conceptul *Război Cognitiv*

Echipa PISA

Războiul cognitiv reprezintă o formă emergentă de conflict non-cinetic care vizează influențarea, degradarea sau controlul proceselor cognitive ale indivizilor și colectivităților: percepția, interpretarea informațiilor, luarea deciziilor și comportamentul în scopul obținerii unui avantaj tactic sau strategic, fără utilizarea directă a forței militare. În viziunea NATO, războiul cognitiv redefinește mintea umană ca domeniu operațional, fiind rezultatul convergenței operațiunilor psihologice, informaționale și cibernetice, amplificate de tehnologii emergente precum inteligența artificială, analiza datelor și științele cognitive[92]. Totodată, războiul cognitiv este cea mai avansată formă de manipulare până în prezent, ce are scopul de a obține un avantaj tactic sau strategic"[93].

Conceptul a început să fie utilizat în anii 1990, în special în mediile militare și de analiză strategică din Statele Unite, în contextul reflecțiilor asupra operațiunilor informaționale și al impactului acestora asupra procesului decizional. Una dintre primele conceptualizări sistematice este asociată lucrărilor privind disfuncțiile de comandă și afectarea buclei Observație-Orientare-Decizie-Acțiune(OODA). Ulterior, termenul a fost reluat și extins, iar din 2017 este utilizat explicit în literatura strategică americană pentru a descrie manipularea mecanismelor de cunoaștere ale adversarului sau ale populației acestuia. Instituționalizarea conceptului la nivel aliat a avut loc în perioada 2020–2021, când NATO, prin Allied Command Transformation (ACT) și NATO Innovation Hub, a inițiat procesul formal de conceptualizare, organizând prima reuniune științifică dedicată războiului cognitiv în 2021, în cadrul implementării NATO Warfighting Capstone Concept (NWCC) și a Inițiativei de Superioritate Cognitivă (WDI). Obiectivul declarat a fost obținerea inițiativei printr-o înțelegere mai bună și împărtășită a dimensiunii cognitive, iar sintezele NATO subliniază integrarea capacităților cibernetice, informaționale, psihologice și de inginerie socială pentru a genera confuzie, reprezentări false și incertitudine.

Din punct de vedere operațional, războiul cognitiv utilizează procedee convergente menite să submineze încrederea, coeziunea socială și guvernarea, prin dezinformare și manipulare mediatică, exploatarea vulnerabilităților cognitive și emoționale, delegitimarea instituțiilor statului, influențarea moralului populației și afectarea procesului decizional[95]. În mod esențial, războiul cognitiv urmărește erodarea capitalului de încredere care susține funcționarea societăților democratice: încrederea în instituții, în procesele electorale, în alianțe și în lideri. Ținta nu este doar opinia publică, ci capacitatea colectivă de a produce sens, consens și acțiune. Spre deosebire de dezinformarea clasică, care operează preponderent la nivelul conținutului, războiul cognitiv urmărește să modifice arhitectura interpretării realității, criteriile de credibilitate, reacțiile emoționale și mecanismele decizionale. În acest context, individul devine simultan țintă, vector și instrument al conflictului, iar efectele sunt cumulative și de lungă durată.

În final, războiul cognitiv ridică provocări normative și strategice majore, întrucât estompează distincția dintre pace și conflict, dintre acțiune legitimă și agresiune. Lipsa unor cadre juridice clare privind agresiunea cognitivă complică atribuirea responsabilității, descurajarea și formularea unor răspunsuri colective eficiente, accentuând necesitatea integrării dimensiunii cognitive în arhitectura securității internaționale contemporane.

[92] Cognitive Warfare: Strengthening and Defending the Mind. https://www.act.nato.int/article/cognitive-warfare-strengthening-and-defending-the-mind/

[93] First NATO scientific meeting on Cognitive Warfare Bordeaux (France) – 21 June 2021. https://innovationhub-act.org/wp-content/uploads/2023/12/Cognitive-Warfare-Symposium-ENSC-March-2022-Publication.pdf

[94] A. B. Dahl, Command Dysfunction: Minding the Cognitive War. https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA360756.pdf

[95] C. Pripoae-Șerbănescu. Războiul cognitiv – dincolo de manevre, dominație și informații – o confruntare pentru viitorul imaginat. https://gmr.mapn.ro/webroot/fileslib/upload/files/arhiva%20GMR/2023%20gmr/Proceedings%202023/PRIPOAE-SERBANESCU.pdf

[96] I. Chifu, E. Mârzac, V. Kostantinova. Cognitive Informational Warfare in the Romania – Republic of Moldova – Ukraine Trilateral. București: RAO, 2025. ISBN 978-630-352-079-7

FOTO: www.freepik.com/

monitorizării campaniilor de influență și crearea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării (2023) constituie pași-cheie în consolidarea rezilienței informaționale. Cooperarea cu UE și NATO și investițiile în educația media completează acest răspuns gradual, care indică o recunoaștere clară a războiului cognitiv ca amenințare la adresa securității naționale și a rezilienței democratice, chiar dacă procesul rămâne în curs.

Războiul cognitiv a devenit o realitate incontestabilă a secolului XXI, iar cazul Republicii Moldova ilustrează atât pericolele, cât și modalitățile de răspuns la acest fenomen. Un actor ostil poate exploata vulnerabilitățile istorice, sociale și informaționale ale unui stat pentru a-și impune propria narațiune, transformând minciuna într-o armă geopolitică redutabilă. În Republica Moldova a fost derulată o campanie sistematică de dezinformare și propagandă menită să submineze încrederea publicului în drumul pro-european al țării. Metodele folosite, de la știri false scandaloase la manipularea fricilor și prejudecăților au avut un impact semnificativ: o societate parțial dezbinată, cu reflexe de neîncredere și cu o parte din cetățeni trăind într-o realitate paralelă construită mediatic. Aceasta, la rândul său, a pus în pericol securitatea națională, atât direct (prin alimentarea unor tensiuni și proteste interne orchestrate), cât și indirect (prin frânarea reformelor și slăbirea capacităților de apărare).

Conștientizarea reprezintă condiția esențială pentru orice formă de reziliență societală și democratică. O societate care nu recunoaște faptul că este ținta unui război cognitiv rămâne vulnerabilă nu atât prin lipsa de resurse, cât prin incapacitatea de a identifica natura reală a amenințării. Războiul cognitiv este eficient tocmai pentru că este invizibil, gradual și adesea confundat cu pluralismul opiniilor sau cu libertatea de exprimare. Negarea sau subestimarea fenomenului nu îl neutralizează, ci dimpotrivă, îi permite să modeleze percepții și să creeze realități alternative.

Războiul cognitiv nu poate fi contracarat exclusiv prin instrumente de securitate sau prin reglementări juridice izolate. Eficiența reală apare doar atunci când monitorizarea și contrainformațiile sunt dublate de un cadru legal clar, de instituții funcționale și de politici de good governance menite să reducă vulnerabilitățile interne. Fenomene precum corupția, sărăcia, inegalitățile sociale sau lipsa de transparență instituțională constituie teren fertil pentru propagandă și dezinformare. În acest sens, consolidarea statului de drept și a încrederii publice în instituții devine parte integrantă a securității naționale. La fel de importantă este dimensiunea educațională: alfabetizarea media, educația civică și comunicarea strategică publică nu sunt măsuri complementare, ci piloni centrali ai rezilienței cognitive.

Războiul cognitiv se construiește în timp, prin repetare, adaptare și acumulare de efecte, iar contracararea lui nu poate produce rezultate imediate. Recâștigarea încrederii publice, demontarea narativelor toxice și reconstruirea unui spațiu informațional sănătos presupun eforturi susținute și politici coerente, aplicate consecvent. În acest context, Republica Moldova se află într-un proces de transformare structurală. Pe măsură ce generațiile tinere, mai alfabetizate digital și mai expuse surselor diverse de informare, devin majoritare, capacitatea de manipulare a dezinformării se poate diminua. Totuși, acest avantaj demografic trebuie valorificat prin politici educaționale și culturale adecvate, altfel riscul reconfigurării manipulării sub forme noi rămâne ridicat.

Cazul Republicii Moldova evidențiază un paradox relevant pentru studiile de securitate: deși mică și structural vulnerabilă, a demonstrat un nivel semnificativ de reziliență democratică. În pofida campaniilor sistematice de dezinformare și propagandă desfășurate de Federația Rusă și de rețeaua sa de actori non-statali locali, majoritatea cetățenilor moldoveni continuă să susțină direcția pro-democratică și pro-europeană, fapt confirmat de rezultatele alegerilor din 2025.

Această realitate arată că propaganda, oricât de agresivă, nu este omnipotentă și că experiența directă, memoria colectivă și aspirațiile sociale pot contracara narațiunile false.

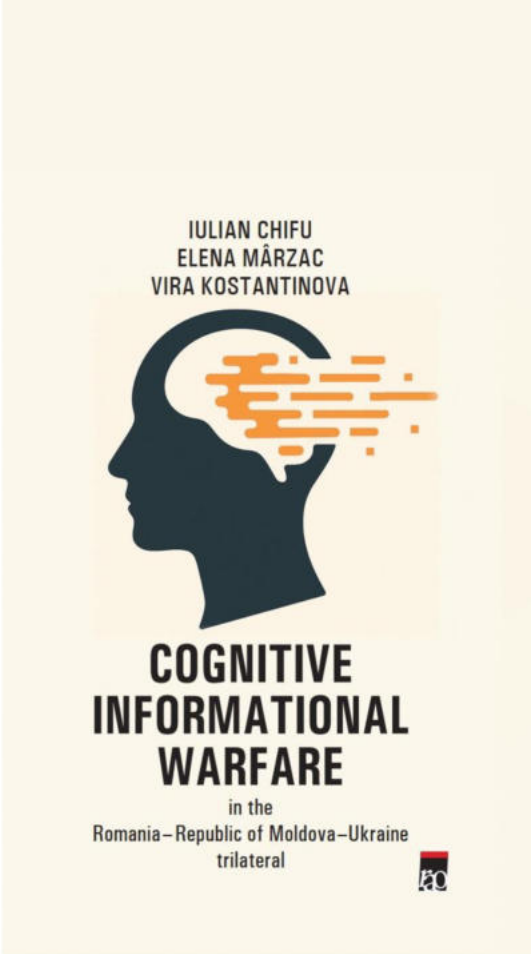

În final, războiul cognitiv rămâne „o armă într-o bătălie geopolitică ce se desfășoară între mințile umane”, iar victoria în această confruntare nu este determinată exclusiv de capacități instituționale sau tehnologice. Ea depinde de capacitatea unei societăți de a-și proteja gândirea critică, de a menține coeziunea socială și de a construi consens în jurul adevărului, valorilor democratice și interesului național pe termen lung.